

bulletin 11

LISTOPAD 2008

akademický

Vydra říční se i přes skrytý způsob života stala v posledních letech modelovým druhem ochranné genetiky v ČR i v celé Evropě, neboť cenné informace je možno získat z DNA v jejím trusu. Čtěte na str. 6–7.

FOTO: LIBOR VOTOČEK, OLGA RŮŽIČKOVÁ, ARCHIV ÚBO AV ČR

SPOUPRÁCE NA PROJEKTECH BIOCEV A ELI

Hejtman Středočeského kraje Petr Bendl a zástupci projektů **BIOCEV** – členové správní rady prof. Jiří Drahoš a prof. Jan Tachezy (foto nahoře) a **ELI** – doc. Jan Řídký, ředitel Fyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i., podepsali 7. října 2008 memoranda o vzájemné podpoře a spolupráci při jejich realizaci. Podpisu v pracovních předsech Akademie věd ČR prof. Václava Pačesa byli přítomni místopředseda AV ČR dr. Pavel Vlasák a prorektor pro rozvoj UK prof. Stanislav Štech. Zástupci obou projektů se mj. zavázali, že své investiční záměry budou navzájem konzultovat. Špičková evropská pracoviště, která v příštích letech vyrostou ve Středočeském kraji, posílí podle Petra Bendla konkurenceschopnost regionu a povedou k rozvoji infrastruktury. Oba projekty patří k těm, které by mohly být financovány z operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (VaVpl). Vzhledem k tomu, že Praha z tohoto programu peníze čerpat nemůže, projekty vznikají na jejím okraji, aby je mohl financovat Středočeský kraj. *lsd*

↑ Petr Bendl a Stanislav Štech (vpravo)

← Zástupci Středočeského kraje vyjádřili podporu oběma projektům.

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ OCENĚNÍ

U příležitosti státního svátku České republiky – 90. výročí vzniku samostatného Československa – udělil prezident státní vyznamenání. Mezi 28 oceněnými osobnostmi ve Vladislavském sále Pražského hradu byli také vynikající představitelé české vědy.

Dne 28. října 2008 ocenil prezident republiky Václav Klaus vynikající občanské zásluhy o budování svobodné demokratické společnosti, vynikající výsledky práce, zásluhy o obranu vlasti, hrdinské a výjimečné činy 28 významných osobností a udělil či propůjčil jim státní vyznamenání České republiky. Je nám potěšením, že *Akademický bulletin* může gratulovat k *Medaili za zásluhy o stát v oblasti vědy* hned několika významným badatelům, jejichž vědecká práce zásadně přesahuje i do oblasti pedagogické. Prezident ocenil přínos vědecké komunity pro Českou republiku. Medaili převzal nejvyšší představitel české badatelské instituce, předseda AV ČR prof. **Václav Pačes**, jenž profesně náleží do oblasti molekulární genetiky. Dále významná osobnost a zakladatel imunologie jako vědní oblasti prof. **Ivo Hána**, který v současné době zastává funkci předsedy Rady vědeckých společností ČR. Historie období komunistického Československa, odhalování procesů a represí té doby jsou doménou doc. **Karla Kaplana**, který po emigraci v 70. letech seznamoval s podstatou komunistického režimu širokou veřejnost prostřednictvím Svobodné Evropy, BBC, Hlasu Ameriky ad. Předním historikem českých dějin 17. a 18. století je pedagog a v letech 1990–1994 prorektor Univerzity Karlovy prof. **Josef Petráň**. České technické vědy výrazně obohatil prof. **Oldřich Jirsák** zabývající se na Technické univerzitě v Liberci výzkumem vláken a nanotechnologiemi.

Hranici mezi zásluhami o vědu a vzdělávání, jak již bylo řečeno, nelze jednoznačně vymezit, proto připomínáme i další oceněné v této oblasti. Významný vědec a pedagog, který se výrazně zasloužil o znovuoživení a rozvoj vysokoškolského studia teologie u nás, prof. teologie Ludvík Armbruster, uznávaná česká architektka, profesorka Fakulty architektury ČVUT Alena Šrámková, slavný český scenárista, režisér a výtvarník animovaného filmu profesor Břetislav Pojar, výrazná osobnost naší malby a grafiky akademický malíř Jaroslav Šerých. Vyzdvihneme také ženy – místopředsedkyni historické skupiny Osvětím a jednu z obětí nacistické genocidy židů Martu Kottovou, dále významnou odbornici v oblasti vzdělávání středního zdravotnického personálu Jindřišku Pavlicovou a operní pěvkyni Gabrielu Beňačkovou. Blahopřejeme i všem ostatním zde nejmenovaným osobnostem. ■

-red-

Obálka	
Spolupráce na projektech BIOCEV a ELI	2
Nové knihy	3
Multimediální výstava CERN a LHC	4
Obsah, úvodník	
Nejvyšší státní ocenění	1
Osmičkový rok	
Listopadové plénum ÚV KSČ	2
Událost	
Inovační biomedicínské centrum otevřeno	5
Téma měsíce	
Ochranařská genetika ve světle nových přístupů	6
Věda a výzkum	
Conference on Women in Physics in Korea	8
Dobrodružství poznání aneb O pádivosti dějin 3	10
Sedmdesáté výročí Mnichova – důvod k zamyšlení	13
Česká orální historie slaví úspěchy	15
Dokumentace osudů aktivních odpůrců nacismu	16
Veni, vidi a možná se vrátím... Letní škola „NANO“	18
Jak jsme na tom s talentovanou mládeží	19
Nejmodernější technologie a síťové trendy v praxi	20
24. kongres Společnosti pro vědy a umění	22
Osobnost	
Poceta Eduardu Hálovi	23
Tribuna	
Popularizace vědy spěje k výšinám	24
Galerie	
Hlavní budova AV ČR na Národní	26
Kultura a společnost	
„Islámské novinky“ na českém knižním trhu	28
Portréty z archivu	
Karel Kuffner	29
50. zasedání Akademické rady AV ČR	30
236. zasedání Rady pro výzkum a vývoj	31
Resumé	32

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 110 00 Praha 1, Národní 3
ISSN 1210-9525, registrační číslo MK ČR E 8392

Šéfredaktorka: Mgr. Marina Hužvárová (HaM), tel.: 221 403 531, fax: 221 403 356,
e-mail: huzvarova@ssc.cas.cz

Redakce: Ing. Gabriela Adámková (srd), tel.: 221 403 247, e-mail: adamkova@ssc.cas.cz,
Mgr. Luděk Svoboda (lsd), tel.: 221 403 375, e-mail: svoboda@ssc.cas.cz,
fotografie Mgr. Stanislava Kyselová (skys), tel.: 221 403 332, e-mail: kyselova@ssc.cas.cz;
tajemnice redakce Bc. Markéta Pavlíková, tel.: 221 403 513, e-mail: pavlikova@ssc.cas.cz
Překlad resumé: Luděk Svoboda, John Novotný; jazyková korektura: Irena Vítková,
tel.: 221 403 289, e-mail: vitkova@kav.cas.cz

Redakční rada: předseda – doc. RNDr. Jiří Kolbek, CSc., DSc. (AR); členové – PhDr. Antonín Kostlán, CSc., Ing. Karel Pacner, Jiří Padevět, Mgr. Tomáš Palatý, prof. PhDr. František Šmahel, DrSc., JUDr. Miroslav Šmidák

Grafická úprava: Zuzana Grubnerová

Tisk: Serifa, s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5, e-mail: serifa@volny.cz

Příspěvky přijímáme e-mailem na adresu abicko@ssc.cas.cz. Redakce si vyhrazuje právo příspěvků krátiť. Za odborný obsah příspěvku ručí autor.

Adresa redakce: Praha 1, Národní 3, 4. patro – Viola; <http://abicko.avcr.cz>, <http://ab.avcr.cz>.
AB 11/2008 vychází 20. listopadu 2008.

LISTOPADOVÉ PLÉNUM ÚV KSČ

Zasedání Ústředního výboru KSČ ve dnech 14.–17. listopadu 1968 lze označit za klíčový předěl v těsně pookupačním vývoji Československa. Po čtyřiceti letech si tuto událost připomínáme.

Vojenská intervence pěti států Varšavské smlouvy do Československa v noci z 20. na 21. srpna 1968 neznamenal jen konec dějinného procesu, jemuž se říká Pražské jaro, ale i podstatný zásah do suverenity československého státu a narušení jeho územní integrity. Ačkoli větší část intervenčních vojsk záhy teritorium Československa opustila, v zemi zůstal sovětský armádní kontingent o síle 75 000 mužů (na konci roku 1989 to bylo až 90 000 vojáků a 44 000 civilistů rozmístěných na 93 místech). Kontingent, nazývaný od 25. října 1968 *Střední skupina sovětských vojsk*, měl s patřičným důrazem dohlížet, aby byl plněn tzv. moskevský protokol, který zavazoval československou politickou garnituru k „obnovení pořádku“. Šlo především o to, aby se Československo stalo opět příkladným sovětským satelitem a aby skončily všechny reformní experimenty se „socialismem s lidskou tvář“, který měl být do značné míry nezávislý na Sovětském svazu. Sovětští lídři otevřeně hrozili, že pokud českoslovenští politici neudusí nadějně výhonky Pražského jara vlastníma rukama, bude „občanská válka“, což bylo svérázné označení pro masakr civilního obyvatelstva. Toho se přirozeně Dubčekovo vedení komunistické strany obávalo a také mělo proč: do konce roku

1968 zahynulo vinou sovětských vojsk 108 československých občanů.

Katastrofální vyústění Pražského jara kupodivu nepřimělo československé lídry k dobrovolné abdikaci. Z funkcí v KSČ, ve vládě a v médiích muselo odejít jen několik pro Moskvu nepřijatelných lidí (např. František Kriegel, Čestmír Císař, Josef Pavel, Jiří Hájek, Zdeněk Hejzlar a Jiří Pelikán). Dubčekovo vedení pod přímým sovětským nátlakem začalo praktikovat politiku „normalizace“, která měla v této rané fázi dvojí cíl: vyhovět Moskvě podle jejích přání a zároveň se pokusit zachránit maximum možného z reformního programu, zvláště co se týče předpokládaných (a více než opatrných) změn v komunistické straně, ekonomické reformy a státoprávního uspořádání Československa. Tento plán však neměl naději na úspěch i přesto, že na zářijovém zasedání parlamentu byly v souladu s dikcí moskevského protokolu schváleny tři zákony podstatně omezující svobodu slova a svobodu shromažďovací a slučovací. Už na začátku října se nevyplnil původní předpoklad, že totiž sovětská vojska bezesbytku odejdou z československého území. Československé vedení bylo přinuceno poměrně rychle, během čtrnácti dnů, podepsat a ratifikovat *Smlouvu o dočasném pobytu sovětských vojsk na československém území*. Kremleští vůdci také znemožnili svolat ustavující sjezd české části komunistické strany a zakázali konání mimořádného sjezdu KSČ. Sporným úspěchem zůstala jen federalizace státu, která ale skutečnou rovnoprávnost slovenskému národu v daném systému přinést nemohla. Zprvu se také zdálo, že Moskva nic nenamítá proti tomu, aby tým odborníků pokračoval v pracích na ekonomické reformě, především na klíčovém *Zákonu o socialistickém podniku*.

Před Dubčekovým vedením nyní stál úkol narýsovat novou politickou linii komunistické strany, která by revidovala dosud oficiálně platný, ale moskevským protokolem zpochybněný *Akční program KSČ*. Přitom bylo jasné, že Sovětský svaz bude i nadále zasahovat do vnitřních československých záležitostí. Na opačném pólu stála revoltující občanská společnost, která prostřednictvím tisku a demonstrací studentstva dávala najevo odpor vůči kapitulantské politice. To ale nebylo všechno. Dubček se musel

Alexander Dubček
se Zdeňkem
Mlynářem
1. dubna 1968 na
zasedání ÚV KSČ

vyrovnat i s tím, že širší vedení komunistické strany nebylo jednotné, štěpilo se a nově dělilo do zájmových skupin. Intervence zaktivizovala sympatizanty či přímé agenty Moskvy uvnitř komunistického aparátu (např. Alois Indra, Drahomír Kolder, Vasil Biľak), kteří nadto provokovali zraněnou veřejnost pořádáním mítinků, jako byl ten v libeňské Čechii dne 9. října 1968. K promoskevským silám se přiřazovali tzv. realisté, kteří po intervenci rychle pochopili, že se „socialismem s lidskou tvářič“ je konec (např. Gustáv Husák, Lubomír Štrougal). Proti nim se zformovali radikální reformátoři, jejichž cíle v mnoha ohledech souzněly s cíli občanské společnosti (např. František Kriegel, Josef Pavel, Jiří Hájek), a také rychle se rozkládající skupina tzv. centristů, do níž patřili nejznámější figury Pražského jara (např. Alexander Dubček, Oldřich Černík, Josef Smrkovský).

Za těchto složitých podmínek bylo sestavení jakéhokoli konsenzuálního programu vlastně nemožné, ale Dubčekovo vedení se o to pokusilo. Na 14.–17. listopad 1968 svolalo zasedání ÚV KSČ, aby mu předložilo návrh programové rezoluce. Podstatou návrhu rezoluce měla být „reforma bez extrémů“, přičemž za „extrémy“ se považovaly zárodky opozičních politických sil (sociální demokracie, Klub angažovaných nestraníků, K 231) a svobodná média. Dubček kýženou linii komunistické strany charakterizoval jako „syntézu pozitivních rysů polednové politiky s obsahově plným a upřímným plněním závazků vyplývajících z bratislavské deklarace a moskevského protokolu“. Listopadová rezoluce měla v Dubčekově vidění ukončit období nejistoty a tápání a nastolit vnitropolitickou stabilitu.

Návrh rezoluce však způsobil pravý opak. Místo stability přinesl otevřený politický boj, jehož cílem bylo „odstranit to, co nejvíce znepokojuje“, tedy radikální reformátory a centristy z vrcholu mocenské pyramidy. Už první den se do diskuze přihlásilo 138 řečníků a na návrh koordinovaně zaútočili přívrženci promoskevské menšiny uvnitř ústředního výboru. V tomto směru se zvláště angažoval Vilém Nový, který šel přímo k jádru věci: „Do krize, která vyvrcholila srpnovým otřesem, vehnaly naši stranu, náš stát, naši společnost síly pravicové, reakční, protisocialistické a protisovětské, jimž k tomu vedení strany v polednovém vývoji poskytlo díky své slabosti a nerozhodnosti prostor a legální možnosti. A za to odpovídáme my,

*Alexander Dubček,
Vasil Biľak
a Oldřich Černík
na zasedání
ÚV KSČ
19. července 1968*

nikdo jiný než my, a z toho musíme vyvodit všechny důsledky zase jenom my a nikdo jiný než my.“

Tváří v tvář ostré kritice a očekávanému řečnickému maratónu se Dubček a s ním Černík a Husák sebrali a v noci 15. listopadu 1968 tajně odletěli do Varšavy, aby si návrh rezoluce nechali schválit přímo od Brežněva, který zrovna v polském hlavním městě sledoval sjezd tamních komunistů. Brežněv návrh zprvu odmítl s tím, že je to dokument „sociálnědemokratického druhu“, a požadoval podstatné úpravy. Na to Dubček a jeho kolegové přistoupili, neboť pozhennání od vládců Kremlu by vyřešilo nastávající konflikt na zasedání ÚV KSČ. Do (nakonec) schválené rezoluce byly podle Brežněvova přání včleněny pasáže o trvalém boji proti „pravcovému nebezpečí“, zmínky o nutnosti důsledně plnit moskevský protokol a o „upevňování vedoucí úlohy strany“ ve všech klíčových sektorech, včetně médií. Rezoluce se výslovně stavěla za ty „čestné soudruhy“, kteří v uplynulém období vystupovali „za otevřený internacionalistický vztah k SSSR“. Za jediné pozitivum rezoluce lze snad považovat proklamaci, že rehabilitace bývalých politických vězňů budou pokračovat. Brežněvův konečný souhlas pak přiměl rozhádané členy ÚV KSČ k tomu, aby rezoluci schválili.

Rezoluci z listopadového zasedání ÚV KSČ je nutné považovat za jednoznačné vítězství „obnovitelů pořádku“. Byla prvním „oficiálním“ normalizačním dokumentem. V mnoha bodech přímo negovala *Akční program KSČ* a zapírala nadějný vývoj Pražského jara, zvláště pokud jde o občanská práva a svobody. Radikální reformátoři a rychle ustupující centristé se schválením rezoluce dostali do defenzivy

a na spornou cestu cyklicky se opakujících ústupků. Do funkcí nastupovali přímí exponenti Moskvy a kolaborující „realisté“. To prozíravě předvídal jeden z hlavních tvůrců *Akčního programu* Zdeněk Mlynář a již v předvečer zasedání odešel ze všech svých funkcí ve vedení KSČ.

Po zveřejnění rezoluce následovala reakce občanské společnosti, jež se odmítala bez boje vzdát vydobytých práv a svobod. V jejím čele se znovu ocitli studenti, kteří 18. listopadu 1968 vyhlásili třídní okupační stávkou vysokých škol. Své požadavky zformulovali do tzv. deseti bodů, v nichž se vyslovili pro zachování *Akčního programu KSČ*, proti kabinetní politice a za omezení cenzury na půl roku. Dále žádali svobodu shromažďování, spolčování, vědeckého bádání a kulturní tvorby a trvali na odchodu nedůvěryhodných politiků. Jelikož vystoupili na obranu celospolečenských a nikoli jen úzce stavovských zájmů, podpořili je mnohé sociální skupiny. Solidárně se ke stávce postavili učitelé, středoškoláci a mimořádný význam měla podpora dělníků. Vláda nakonec proti studentům nezasáhla, protože stávka proběhla pokojně a důstojně. Přestože stávka znovu sjednotila široké vrstvy občanské společnosti, neměla kladný výsledek: ani jeden z požadavků nebyl splněn. Ke slovu se naopak stále více a více dostávaly síly, které s pomocí Kremlu zvítězily na listopadovém zasedání ÚV KSČ a které v Československu obnovovaly totalitní režim sovětského typu. ■

JIŘÍ HOPPE,
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

INOVAČNÍ BIOMEDICÍNSKÉ CENTRUM OTEVŘENO

VŠECHNA FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, ARCHIV SŠČ AV ČR

Symbolickým přestřižením pásky zahájil 7. října 2008 předseda vlády Mirek Topolánek společně s předsedou Akademie věd ČR prof. Václavem Pačesem a ředitelkou Ústavu experimentální medicíny AV ČR prof. Evou Sykovou činnost nového Inovačního biomedicínského centra v Praze 4-Krči.

Hlavním účelem nově otevřeného centra je podpora začínajících biomedicínských spin-off firem. Ty zde v programu podnikatelského inkubátoru naleznou příznivé podmínky pro rozvoj inovativního podnikání. Společnosti přijaté do IBC mohou využívat nejen kancelářské prostory a vybavené laboratoře, ale zejména výrobní GMP „superčisté prostory třídy A“ pro kultivaci kmenových buněk s počítačem sledovanou čistotou vzduchu. Vzhledem k poměrně úzkému zaměření byl inkubátor projektován pro umístění pěti až šesti firem. Další zájemci o podnikání v biomedicině mohou využívat dohodnuté služby v rámci programu tzv. virtuálního inkubátoru. Ústav experimentální medicíny AV ČR přesto počítá s vypracováním a předložením projektu pro rozšíření kapacit inkubátoru.

Podle premiéra Mirka Topolánka je důležité, „aby prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie, které posloužily vybudování tohoto centra, byly efektivně využity, inkubátor ekonomicky soběstačný, a to i tehdy, až zdroj peněz z EU vyschne. To znamená, aby byl projekt udržitelný a pracoviště patřilo ke špičce přinejmenším v Evropě, ale raději ve světě“.

Cíle projektu jsou v souladu s cíli přijaté reformy VaV, jejímž mottem by mohlo být premiérovo oblíbené heslo *Věda dělá z peněz znalosti a inovace dělají ze znalostí peníze*. IBC ÚEM AV ČR je projekt usilující o užší propojení základního výzkumu a podnikatelské sféry, ve kterém má Česká republika stále ještě velké rezervy. V dnešní globalizované soutěži je nezbytné, abychom se soustředili na obory, kde jsme první či druzí na světě, případně se stejně zaměřenými partnery spolupracovali. Biomedicina takovou příležitost nepochybně nabízí.

V IBC ÚEM AV ČR zahájí v letošním roce činnost několik biomedicínských firem. Mezi prvními jsou firmy orientované na umělé náhrady kloubních chrupavek (Chondros, s. r. o.), na využití dospělých kmenových buněk při onemocnění mozku, míchy, syndromu diabetické nohy a další aplikace, jako jsou náhrady kostí

a kůže (CellNova, s. r. o.), firma specializovaná na software pro MR zobrazovací metody (MRSUPPORT, s. r. o.), firma pro diagnostické kity na nádory (TATAA Molecular Diagnostics, s. r. o.) a také firma poskytující poradenskou činnost pro toxikologické a klinické studie (CB Bio, s. r. o.).

Podnikatelský inkubátor bude spravovat nově založená transferová společnost ÚEM AV ČR BIOINOVA, s. r. o., která firmám poskytne poradenskou činnost a zprostředkuje jednání s potenciálními investory. Podle předsedy AV ČR prof. Pačesa se jedná o modelový příklad pro další ústavy Akademie věd.

IBC ÚEM AV ČR bylo vybudováno v rámci operačního programu JPD 2 pro hlavní město Prahu a na jeho financování se podílely fondy EU, Magistrát hl. města Prahy a státní rozpočet ČR. Celkové náklady na výstavbu a technologické vybavení činily bez DPH 45 mil. Kč.

EVA SYKOVÁ,
Ústav experimentální medicíny
AV ČR, v. v. i.

OCHRANÁŘSKÁ GENETIKA VE SVĚTLE NOVÝCH PŘÍSTUPŮ

VŠECHNA FÓTA: KAREL MUNCLINGER, ARCHIV ÚBO AV ČR

První mezinárodní Letní škola ochránářské genetiky, která byla zaštitěna Přírodovědeckou fakultou UK v Praze a Ústavem biologie obratlovců AV ČR, v. v. i., se uskutečnila ve dnech 1.–7. září 2008 v Konferenčním centru AV ČR na zámku v Liblicích.

→
Olivier Gimenez
(CEFE, Montpellier,
Francie)
vysvětloval
aplikaci
statistických
metod
při hodnocení dat
získaných
neinvazivními
genetickými
metodami.

Studium genetické informace na různých úrovních proniklo v posledních desetiletích i do oborů od molekulární genetiky dosti vzdálených. Jedním z nich je relativně nová disciplína nazývaná ochránářská genetiky (conservation genetics), která se snaží využít genetické metody a získaná data k ochraně biodiverzity, nejčastěji analýzou struktury a životaschopnosti populací nejrůznějších organismů. O popularitě a významu této disciplíny i u nás svědčí fakt, že Česká republika je od roku 2005 členem mezinárodního programu *Integrating population genetics and conservation biology: Merging theoretical, experimental and applied approaches* (ve zkratce ConGen), který je podporován European Science Foundation. Mezi jeho hlavní cíle patří propojování pohledů teoretických populačních genetiků a experimentálních evolučních

biologů s praktickou ochranou přírody. K tomu by mělo sloužit vytvoření celoevropské sítě pracovišť, která se zabývají problémy spojenými s ochránářskou genetikou. Neméně důležité je předávání informací a nových metodických postupů pro získávání i analýzu dat mladší generaci. Za tímto účelem byla zorganizována první mezinárodní *Letní škola ochránářské genetiky*.

První dny byly věnovány novým statistickým postupům při hodnocení genetické struktury populací v prostoru (tzv. landscape genetics). Autoři tří nových počítačových programů (Geneland, BAPs, TESS) jednoznačně demonstrovali, že v populační genetice stejně jako v mnoha jiných oborech opravdu probíhá tzv. „bayesiánská revoluce“. Použití modelů založených na bayesiánské statistice umožňuje tes-

tovat hypotézy a formulovat závěry daleko lépe než klasické populačně-genetické metody vycházející pouze z frekvencí alel. Ukázalo se, že došlo k významnému posunu směrem k uživateli těchto metod, a není proto nutné mít při hodnocení dat získaných zoology či botaniky hluboké znalosti programování a matematiky. Dnes používaný software je totiž daleko více „user-friendly“ než před několika málo lety.

V průběhu následujících dní se studenti seznámili s novými pohledy a často překvapujícími výsledky experimentálních studií, které mohou v budoucnu významně pozměnit základní dogmata ochránářské genetiky, např. často používané spojení: „malá populace → malá genetická variabilita zjištěná na genetických markerech → malý adaptivní potenciál → vysoká pravděpodobnost vymření populace“. Přednášky, které prezentovali např. Joop Ouborg (Radboud University Nijmegen, Holandsko) nebo Cino Pertoldi (Aarhus University, Dánsko), jednoznačně prokázaly, že životaschopnost populací nemusí mít přímou souvislost s genetickou variabilitou popisovanou v našich laboratořích, ale že celý proces související s adaptacemi k prostředí je daleko složitější, než se dosud předpokládalo. Ze setkání vyplynulo, že k poznání procesů ohrožujících životaschopnost populací bude potřeba využít nové metodické postupy zaměřené na studium velkého množství znaků (genomika, transkriptomika, proteomika). Ceny těchto metod dnes naštěstí výrazně klesají a stávají se tak dostupné i pro výzkum nemodelových druhů rostlin a živočichů.

Jak poněkud provokativně naznačil přednášející Stuart Baird (CIBIO, Portugalsko), cílem ochránářské genetiky by nemělo být za každou cenu udržet na Zemi za použití vysokých nákladů muzeum všeho, co člověk zatím stihl popsat. Často bychom naopak měli ne-

chat evoluci volnou ruku, aby mohla dělat svou práci. Na jasných příkladech ukázal, že například sekundární kontakt dvou diferencovaných populací, kterému se praktičtí ochránáři často snaží za každou cenu zamezit, nemusí vždy vést k vyhynutí jedné z nich. Naopak může vést ke vzniku zcela nové genetické variability.

V závěrečném přednáškovém bloku Rémy Petit (BioGeCo, Francie) na mnoha příkladech ilustroval, jak použití pouze jednoho genetického markeru, kterým je nejčastěji sekvence mitochondriální DNA, může vést ke zcela zcestným závěrům a že pokud chceme opravdu poznat podstatu genetické strukturovanosti, nezbyvá než sledovat více znaků z různých míst genomu.

Významné slovo během celého týdne měli i samotní studenti, kteří prezentovali své často velice kvalitní projekty a měli tak možnost podrobit je rozsáhlé diskuzi. Přítomnost autorů počítačových programů umožnila fundovanou analýzu vlastních dat a nové náhledy na řešené problémy. Diskuze nad počítači analyzujícími data studentů se často protáhly až do pozdních večerních hodin. K velmi pohodové atmosféře přispělo i místo konání celé akce, neboť Konferenční centrum AV ČR na zámku v Liblicích nabízí opravdu komfortní zázemí pro akce obdobného typu. Jak se nakonec shodli všichni studenti i přednášející, tato letní škola se stala opravdu nezapomenutelným zážitkem v jejich osobním životě i profesijní kariéře.

Podrobný program letní školy naleznete na webových stránkách www.cgss.cz.

JOSEF BRYJA,

Ústav biologie obratlovců AV ČR, v. v. i.,

PAVEL MUNCLINGER,

Přírodovědecká fakulta UK v Praze

←
Letní školy ochránářské genetiky na zámku v Liblicích se zúčastnilo 10 přednášejících (jeden z lektorů dorazil až z Austrálie) a 32 doktorandů a postdoktorandů z 19 zemí.

Moderně vybavený konferenční sál umožnil zúčastněným studentům okamžitou praktickou aplikaci získaných dovedností na vlastní data.

CONFERENCE ON WOMEN IN PHYSICS IN KOREA

A Czech delegation of three women scientists from the Academy of Sciences of the Czech Republic, consisting of Drs. Raji Heyrovská of the Institute of Biophysics, AS CR, Jarmila Kodymová and Vera Hamplová, both of the Institute of Physics AS CR, recently returned from the 3rd International Conference on Women in Physics (ICWIP 2008) in Seoul, South Korea. The previous ICWIP conferences were held in Paris (AB 6/2002), and in Rio de Janeiro (AB 9/2005).

There were over 330 scientists from nearly 70 countries from all corners of the world, who registered for the conference, of which 283 from 57 countries attended. Delegates came from Africa, Asia, Europe, Latin America, North America, and other nations.

The meeting, held from 7 to 10 October was dedicated to celebrating the achievements of women in physics throughout the world, networking toward new international collaborations, gaining skills for career success and aiding the formation of active regional working groups to advance women in physics. Each country presented information about its statistics and its activities to increase women's participation. The highlights included six plenary talks by prominent women physicists. There were 65 country posters dealing with women in physics and 128 scientific research posters. The Czech women had one poster in each category. Five workshops took place in parallel sessions where women discussed strategies to improve the state of women in physics: A) Personal professional development, B) Attracting girls to physics, C) Site visits assessing and improving the climate for women, D) Successful proposals and project leadership and fund raising and E) Organizing WIP working groups. A bound volume of the meeting abstracts was distributed to the participants and all the papers and reports of the workshops are scheduled appear in the AIP Proceedings, as in the 1st and 2nd IUPAP ICWIP conferences which were published in AIP Proceedings: 628 (2002) and 795 (2005).

The conference gave the opportunity to form networks with potential colleagues, to collaborate with experts in their fields of interest to solve problems that can help society in specific ways, to learn from the experiences of all the countries at the conference, and to see so many bright young physicists – both women and men – who are passionate about their research and committed to attracting girls to physics and advancing women.

This conference also encouraged participation by male colleagues so that they could learn a lot about the problems of women in physics and to think of helping make physics friendlier for women, who are needed for their ideas in the field, in the country, and for the world to thrive better.

Worldwide, fewer than 15 % of physicists are women. In this conference, more than 80 % of the attendees were women. It was clear that the scarcity of women in physics, especially in leadership positions, is a problem for many countries. They cannot benefit fully from women's ideas and approaches to improve their economic competitiveness or solve difficult problems, such as energy, health, and global sustainability. The proportion of physicists who are women remains well below 20 % in nearly all countries – too few to have maximum benefit for society.

Women, men, institutions, and governments need to work together to encourage, educate, recruit, retain, advance, and promote more girls and women in physics and other science and technology professions. To that end, the conference participants unanimously approved a resolution to be submitted to the 26th General Assembly International Union of Pure and Applied Physics in Tsukuba Japan on 15 October 2008. The resolutions are (<http://www.icwip2008.org/2008/resolutions.php>).

“Since the 1st IUPAP Conference (Paris, 2002) and the 2nd Conference (Rio de Janeiro, 2005), progress has continued in most countries and world regions to attract girls to physics and advance women into leadership roles, and many working groups have formed. The 3rd Conference (Seoul, 2008), with 283 attendees from 57 countries, was dedicated to celebrating the physics achievements of women throughout the world, networking toward new international collaborations, building each participant's capacity for career success and aiding the formation of active regional working groups to advance women in physics. Despite the progress, women remain

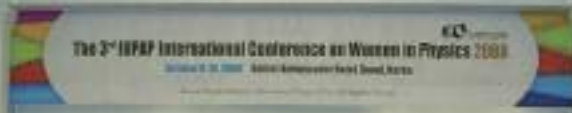

FOTO: ARCHIV AUTOROKY

a small minority of the physics community in most countries.

Only when women of all races and nationalities are included within the physics community will the global society benefit fully from the contributions physics offers to economic development and to the solution of major challenges, such as energy, health, climate change, water, education and sustainability that transcend national boundaries. To accelerate progress, both men and women in physics must champion this agenda. The representatives assembled in Seoul unanimously recommend the following actions to the IUPAP 26th General Assembly in Tsukuba, Japan:

1. Promote through the IUPAP Liaison Committees and physical societies the formations of additional regional or national working groups for women in physics. These working groups would assist worldwide in the efforts to increase the participation of women, while being a resource to attract, retain and advance women in physics.
2. Publicize site visits as an effective tool for improving the "climate" of physics workplaces and encourage their implementation to help the workplaces become more supportive of both women and men. For a site visit, an institution or physics department invites a team of physicists to assess the work environment for women and to give advice for improvements in gender equity.
3. Actively encourage organizers of IUPAP-sponsored conferences to provide, associated with the conference programme (a) professional development workshops for attendees and (b) outreach activities aimed at the public and to engage both girls and boys from an early age in the excitement of physics.
4. Charge the IUPAP Working Group on Women in Physics (a) to oversee the administration of a global survey of physicists in 2009, (b) to continue to assess the progress of women in physics, (c) to make useful resources available globally through the internet, (d) to organize the 4th International Conference on Women in Physics in 2011 and (e) to report at the 27th IUPAP General Assembly in 2011.

5. Urge IUPAP Liaison Committees and physical societies to take the leadership in their countries to encourage broad participation of their members in the global survey of physicists."

Dr. Youngah Park, a physicist from the Myongji University, Korea, who chaired the conference local organizing committee, was recently elected to the Korean National Assembly from her district. She told the assembled participants, "I believe the positive effect of ICWIP2008 will go beyond the physics community and will have a strong effect on women leaders in all fields of science and technology."

Dr. Barbara Sandow, a physicist from the Freie University in Berlin and the chair of the IUPAP Working Group on women in Physics, expressed the hope that the conference will inspire the participants to take further measures to improve the situation of women in their respective countries.

To summarize, the welcoming remarks by the President of the Korean Physical Society, Dr. Zheong G. Khim, seems appropriate: "It is widely recognized that to make a harmonious progress on human civilization in the 21st century, it is desirable to promote the roles of women in society, first by overcoming culturally prejudiced barrier imposed on women scientists and secondly, by providing more opportunity to women scientists. Equal participation of men and women physicists will eventually lead us to a better world for all of us to live in."

The Czech delegation is grateful to the organizers of the ICWIP 2008 and to the AS CR for their kind financial support that enabled us to participate in the conference. More information and group photos will be posted at <http://www.ICWIP2008.org>. ■

*RAJI HEYROVSKA (team leader),
Institute of Biophysics, AS CR,
JARMILA KODYMOVA,
VERA HAMPLOVA,
Institute of Physics, AS CR*

DOBRODRU aneb O PÁD

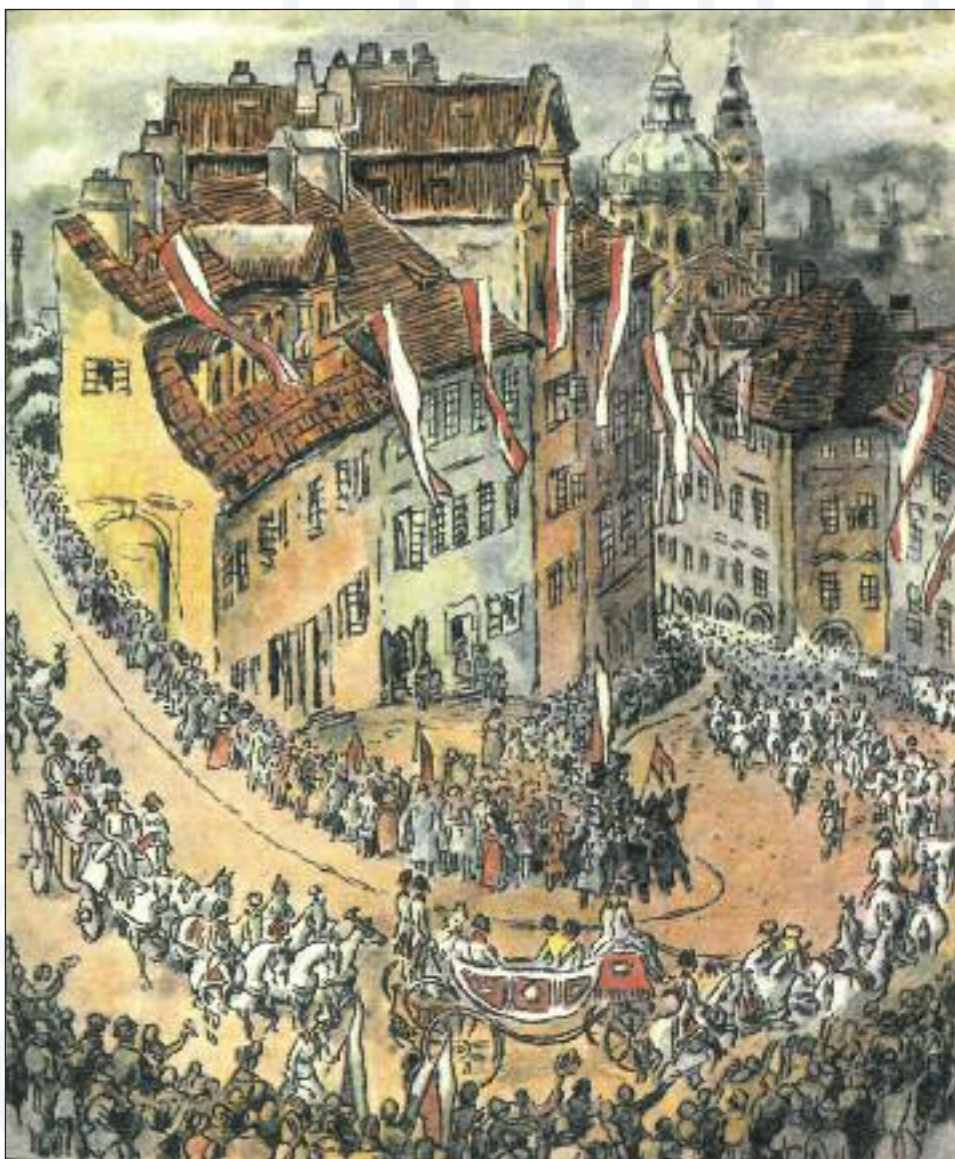

FOTO: ARCHIV FRANTIŠKA HOUDKA

Dějiny posledních dvou staletí až do našich dní, tak zvané soudobé dějiny, s jejich zrychlováním, politickými, ale i lidsky hlubinnými souvislostmi, dějiny zahlcující svým přibýváním svět a také historiky, dějiny jako odpověď na naše tázání po smyslu, po řešení, po pomoci – tak jsme o nich hovořili s profesorem Robertem Kvačkem v minulých dvou číslech Akademického bulletinu. Uvažoval o významu historikova počínání, jímž je konstrukce a výklad dějin, o změnách, které v jeho práci vyvolává nutnost srovnávat dějiny vlastní země s dějinami

zemí jiných, o tom, jak se dnes dějiny světa mění ve světové dějiny. I to, že veřejnost si představuje dějiny hotové, někde schoulené, historikem pouze převyprávěné, bylo vzpomenuáno. Dnes se chceme zamyslet nad tím, že také smysl dějin zřejmě lidé chápou jako něco jednou provždy stvořeného a všudypřítomného, božského. Pane profesore, vy i v tomto případě vidíte skutečnost jinak...

Doba obrození patří ke kapitolám našich dějin, které budí úžas i pochyby. „Stal se zázrak a my se ptáme, mělo to vůbec smysl?“ komentuje stav věcí historik. Ilustrace Adolfa Kašpara k dílu Aloise Jiráska F. L. Věk, Praha v den korunovace císaře Leopolda II.

Dějiny samy smysl nemají, ten jim dává člověk, tedy především historik. Není tomu tak, že by někde smysl dějin byl a my bychom to místo otevřeli a smysl dějin vyňali a uvedli na světlo Boží. Dějiny mají smysl v tom, co my v nich vidíme, co z nich vyvozujeme, čím je činíme znělymi.

V naší zemi má námět, jímž je smysl dějin, zvláštní důraz. „Česká společnost je nasycena bojem o smysl dějin,“ říkáte. Spor o tento smysl začal v 19. století a trvá dodnes. Rozezněl se znovu v letech 1967–1968, od 90. let minulého století vede znovu politika i publicistika historiky k tomu, aby na smysl českých dějin kladli důraz. Mimořádným jevem při tom je, že naše

dějiny problematizujeme, a to více než jiné národy. Je to zdravé, nebo nezdravé?

Opravdu o svých dějinách přemýšlíme a hádáme se o ně. Ale to dělají i jiné národy. Diskuse o tom, jací jsme a jací jsme byli, se vedou všude. My máme ale zvláštní tendenci problematizovat, co by u jiných národů problematické nebylo. Postavíme například pod otazník atentát na Heydricha. Co by jinde bylo mimořádným vkladem do války proti nacistickému Německu, má tady otazníky. „Rozuměl“ jsem jim za komunistické éry, protože původci atentátu byli vojáci ze Západu. Vymýšlely se nesmysly kolem Canari-se, kolem Heydricha... Ale atentát se stal politikem znovu, heydrichiáda se svými oběťmi byla užita jako bič na toho, kdo měl být zcela zproblematizován – na

ŽSTVÍ POZNÁNÍ IVOSTI DĚJIN 3

Edvarda Beneše. Souviselo to a podle mého soudu ještě souvisí s ataky proti němu.

„Tvrdivá se o Benešovi, že nemá osobního kouzla. Že nemá nic z onoho osobního magnetismu, který tak často vede k politickému úspěchu,“ napsal F. X. Šalda. „Beneš je z té nové generace věčné a střízlivé, která nade všechno nenávidí frázi a pózu, nechce nikoho přemlouvat, nikomu se vlíchnocovat – chce jen přesvědčovat, chce působit neosobně, pouze vnitřní silou a pravdou svých důvodů...“ Nicméně tu útoky proti Benešovi byly už v době Šaldově a jsou i dnes.

Jsou jako by věčné. Beneš je z tohoto hlediska cosi jako evropský zázrak, protože tolik nepřátelství, kolik on soustředil na svou hlavu, nezažil snad nikdo, odleva doprava, od fašistů po komunisty, od domácích nepřátel po zahraniční, od včerejších po dnešní. Taková nenávisť je až přírodní úkaz.

Beneš je nepochybně politická osobnost složitá, jako každý potřebuje výklad – v jeho případě jistě ne snadný – nikoli apriorní soudy.

Neproblematizujeme ovšem jen osobnosti našich dějin...

Zůstaňme u druhé světové války: jak velké diskuse jsou kolem odboje! Měli jsme odboj? Neměli jsme odboj? Pro mě to zní až urážlivě, současně je v těch otázkách hluboká nevědomost. Odboj se začne najednou srovnávat s Polskem nebo Ukrajinou – here, my jsme nebojovali!

Náš odboj měl ale úplně jiné startovací postavení a také jiné možnosti. Tady nebyl ani polský, ani ukrajinský terén, ani Balkán. Na Balkáně Němci nebo Italové nemuseli ovládat celé oblasti v horách, kdežto tady by jim vadilo každé „vymknuté“ venkovské území. Kromě toho měl český odboj své zvláštnosti, což ti, kdo proti němu zaútočili, vůbec neberou v úvahu a zřejmě o nich nevědí.

Do třetice: Češi vlastně nebojovali! Jsou vlastně ti Češi stateční? To se týká i Beneše. Ještě nedávno jsem slyšel, Beneš byl zbabělec. Člověk, který jde do odboje za první světové války, člověk, který riskuje všechno – od manželství po osobní život – zbabělec. Beneš řekl 26. září 1938, že v určité chvíli se postaví do čela armády a že v té válce zřejmě padne. Řekl to generálu Bláhovi, náčelníkovi své vojenské kanceláře: „Prezidenti odcházejí, národ musí zůstat...“

Češi bojovat chtěli, bránit se chtěli a vrchovatou měrou to dokázali. Od 23. září to nebyla operetní mobi-

FOTO: ZE SBÍRKY MIROSLAVA KEJZLARA

lizace. Měla průběh jako málokde. Snad v žádné jiné zemi, které pak do války vešly, se mobilizace takhle odehrála. U nás proběhla se spontánním souhlasem. Ne že by si lidé mysleli, utlučeme je čepicemi. Vojáci, kteří nastupovali do pevností, dokonce ani nemohli počítat s tím, že se z bojů vrátí. Přesto neváhali. To není důkaz?

V knihách dokumentů a vzpomínek na léta 1935–1938, v době opevnování pohraničí, mobilizace i demobilizace, nacházíme řadu osobních svědectví o těchto mužích první republiky. V závěru pojednání o rotě Nazdar z Krkonoš čteme: „Ať byli, jací byli, ukázněni, uvědomělí vojáci, nebo vojenské autoritě těžko se podřizující rebelové, dvaadvacetiletí mladíci nebo otcové od rodin, jedno mají společné – byli v drtivé většině připraveni riskovat svůj život ve válce, o jejíž nevyhnutelnosti byli přesvědčeni. A historie dala za pravdu jejich pocitu, že by šlo ze strany demokratického Československa o spravedlivý boj proti zlu, jehož zrůdnost si ale nikdo tehdy nedokázal ani představit. Že se tak v tragickém období září a října 1938 nakonec nestalo, není jejich vinou ani hanbou, ale výsledkem krajně nepříznivé mezinárodní situace, která donutila vedení armády a státu rezignovat na vojenskou obranu republiky, demokracie a principů evropské civilizace...“

Přesto se mobilizace pokládá i za operetní frašku... Je cosi shnilého ve státě dánském?

Vypadá to, jako by ona zpochybnost měl na svědomí až příliš „intelektuální“ národ. Hned na počátku 90. let vznikla diskuse, zda mělo smysl národní obrození, tedy novodobé české národní hnutí. To je šavelská otázka. Mělo smysl, když my jsme měli deklamo-

FOTO: BENEŠ VE FOTOGRAFII, ORBIS, PRAHA 1945

Prezident Edvard Beneš při návratu do Prahy 16. května 1945

Foto nahoře: Čestná stráž hraničářského praporu z Krkonoš. I jeho vojáci obdrželi 15. března 1939 rozkaz, aby opustili k obraně připravená území republiky. (Z knihy Vladimíra Hrubého Hraničářský prapor 2 „Roty Nazdar“)

Československá obrana v letech 1935–1938 se zakládala na důmyslném systému mohutných železobetonových pevností, jejichž výstavba byla rozdělena do čtyř etap. Na snímku z roku 1939 izolovaný pěchotní srub N-S86, v dále přes údolí Metuje sousední sruby. (Ze sbírky Z. B. v knize Jiřího Nováka *Těžké opevnění, pevnostní oblast Odra-Krkonose.*)

Historik není jenom vědcem, je také spisovatelem, vnímá viditelná i skrytá znamení času. Je stavitелеm chrámu, poutníkem do posvátných míst, je plavcem do neznámých zemí. Je vzácně i služebníkem a dveřníkem v domě tajemství. Na snímku západní portál dómu sv. Donáta a sv. Jana evangelisty v Míšni, vystavěný v letech 1310–1320.

FOTO: ARCHIV JIŘÍHO NOVÁKA, SBÍRKA Z. B.

vánky a Němci měli Goetha a Schillera? Tak se ta otázka také objevila.

Ale v 19. století se ukázalo, že z té zdánlivě nicoty se během sta let vyvinul moderní evropský národ! To byl malý zázrak. Vedle nás se odehrál velký zázrak – Německo se po sjednocení v r. 1871 stalo za tři desetiletí světovou velmocí. Že císařství vespělo do angažmá ve světové politice, bylo něco mimořádného. Dějnotvorný úspěch českého národního hnutí byl ale také pozoruhodný výsledek. Přesto se objevily pochyby, zda vůbec stálo za to o něj usilovat. Vznikla z nich polemika, do níž Dušan Třeštík vstoupil s tezí, kterou mnozí špatně pochopili, totiž že národ se musel vymyslet. Ne že by tady národ nebyl, že by nebylo jeho sociální podhoubí. Národ je však také kategorie duchovní, která si žádá i program a zdůvodnění, obsahuje vztah k určitému společenství, srozumění s ním.

My, rodem novodobí Češi, jsme češství dostávali už do kolébky, ale mnozí naši spoluobčané, především židovští spoluobčané, se rozhodovali mezi Čechem a Němcem. Spisovatelka Lenka Reinerová, blízká přítelkyně a spolupracovnice E. E. Kische, byla Češka i Němka, psala německy, ale vím, že tvořila i česky.

Národní obrození jsme zproblematizovali, ale když se v televizi objevila repríza F. L. Věka, měla nečekanou sledovanost. Ani já bych neřekl, že i mladší generace se bude na F. L. Věka dívat, ale moji studenti mi to potvrdili.

„Soudobé dějiny jsou náročné, ale je v nich pro mne zakleto dobrodružství poznání...“ říkáte. V čem nejvíce spočívá toto dobrodružství? A jak se historikovi ukáže pravda, jejíž nalezení očekáváte?

Pravda, po níž se volá, je vlastně věrohodný historický obraz, obsahující „tak se to stalo, to rozhodovalo, tak to bylo podstatné“. Pravda je objasnění určitého historického děje, tedy i pojmenování jeho příčin a následků. Jde o děj, výklad má právo i povinnost přinést také podrobnosti, zalidnit se, zrcadlit bohatost lidských životů. Takový výklad by měl mít ambice zapůsobit, ovlivňovat smýšlení i citění.

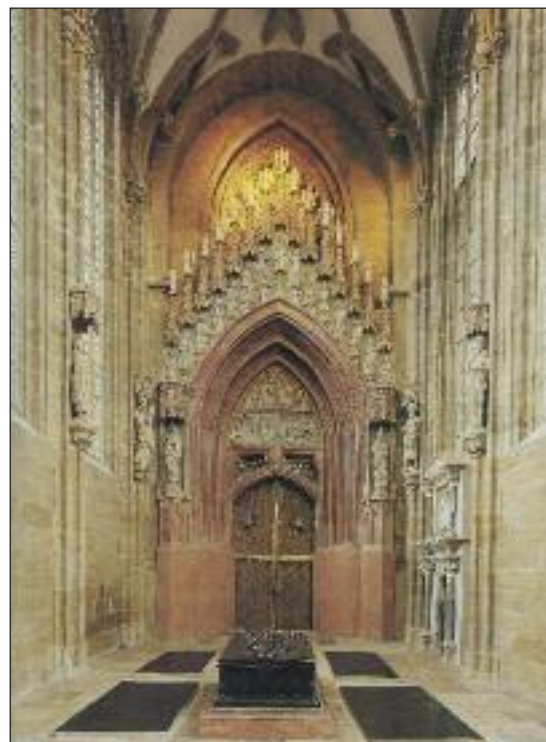
Dostat se k němu je opravdu často dobrodružství, ale to je na tom krásné. Nastává zápas. Nej-

hezčí je, když se člověk začíná v materiálu orientovat a potom když sám začne „tvořit“. O soudobých dějinách to platí dvojnásob. Historie je nejen věda, ale také literatura a kultura – historik v určité chvíli začne zápasit se slovy. Nemůžeme přece do textu použít první slovo, které nás napadne, historická látka si zaslouží stylisticky bohaté a přitom výstižné podání.

Usilujeme přece o čtenáře. Nemíníme se jim podbízet, ale chceme je svou konstrukcí historické tematiky zaujmout. Mnozí historikové to dokážou, někteří ale píšou jako by kopytem, suše, nezajímavě, zaměňují literární text za úřední spis.

Lidské osudy jsou však barevné. Do dobrodružství historického poznání patří i tvůrčí zvědavost, jak je sdělím, co napíšou. ■

SYLVA DANÍČKOVÁ

REPROFOTO: KAREL IV., ACADEMIA 2006

SEDMDESÁTÉ VÝROČÍ MNICHOVA – DŮVOD K ZAMYŠLENÍ

Dne 30. září 2008 jsme si připomněli 70 let od chvíle, kdy byla Československu, demokratické první republice, k jejímž tradicím se hlásí i Česká republika, vnucena mnichovská dohoda. Šlo o jeden z nejdůležitějších, přitom však nejtragičtějších momentů naší i evropské moderní historie. Znamenal počátek parcelace našeho státu, konec naší první moderní demokracie, definitivní rozchod Čechů s německou menšinou a též první skutečné vykročení k nové světové válce, která předznamenala definitivní konec „staré“ Evropy.

Na fenomén Mnichova se lze dívat z řady rovin. Jako zásadní událost s dlouhodobými a často fatálními důsledky byl také posuzován často ostře kontrastujícími názory, které vypovídají spíše o jejich autorech než o předmětu diskuse. V mnoha ohledech se většina historiků shoduje, že Mnichov byl nepochybným selháním velké části západoevropských vůdců v jejich počáteční konfrontaci s německou nacistickou expanzivností, pochybením, které zavinil spíše předcházející dlouhodobější přístup demokracií k diktaturám než momentální kroky neinformovaného britského ministerského předsedy. Nepochybně byl i výslednicí často existujících, ale ještě častěji přeháňených nedostatků postversailleské evropské struktury, jejíž nedílnou součástí bylo – a s níž také padalo – tehdejší Československo. V řadě jiných otázek ovšem shoda napanuje a v širším vědomí jsou historické skutečnosti spíše zastiňovány různými stereotypy a mýty. Patří k nim i představy o možnostech tehdejší československé reprezentace v čele s prezidentem Edvardem Benešem.

Připomeňme zdánlivě banální skutečnost, že Československo bylo ve druhé polovině 30. let demokratickým státem. Jeho politický systém měl své slabosti, avšak byl nesen duchem liberální demokracie, jež dávala svým občanům v zásadě stejná práva. V tehdejší Evropě, zvláště v její střední, východní a jižní části, to byla ryzí výjimka. Stejně jako fakt, že v pražské vládě seděli až do jara osmatřicátého roku ministři německé menšiny, jejíž většina (obecní volby v květnu a červnu 1938 ukázaly, že dokonce zdrcující většina) se spíše než s „českou“ demokracií ztotožňovala se sousedním šovinisticko-totalitním systémem.

Řada autorů dodnes píše o tzv. mnichovském traumatu, syndromu nebo komplexu, který vyvolala kapitulace po vnucení *mnichovské dohody*. To je přinejmenším zčásti neporozumění situace. Československá demokracie byla ve druhé polovině 30. let do značné míry systémem „spartánským“. Republika se pod vedením nového prezidenta E. Beneše od r. 1935 chysta-

la na pravděpodobnou obrannou válku s nacistickým Německem jako málokterý stát tehdejší Evropy. A zdaleka ne bez výsledků. Ačkoli projekt rozšíření ozbrojených sil nemohl být zdaleka dokončen, československá armáda byla r. 1938 šestou nejsilnější na kontinentu. Republika se ovšem připravovala – a sotva tomu mohlo být jinak – „jen“ na obranu po boku spojenců, především Francie a také SSSR. Tento základní předpoklad, stejně jako i jiné (např. minimálně neutrální postoj sousedního Polska), se v září 1938 z mnoha důvodů nenaplnil. Stát byl jistě připraven jít do války s Hitlerovou velmocí v rámci velké koalice, o kterou roky prezident E. Beneš usiloval ještě jako ministr zahraničí. Nyní čelil hrozbě izolovaného boje se sedmdesátimilionovou velmocí podporovanou dvěma dalšími sousedy, z nichž Maďarsko chtělo využít příležitosti k destrukci nenáviděného posttrianonského systému.

Někteří historikové Benešovi zazlívají, že neriskoval válku – Západ by prý nemohl mlčet. To je další vážný omyl. Výzkum fenoménu zvaného *appeasement* již před čtvrt stoletím prokázal, že západní demokracie v čele s Británií byly na válku r. 1938 totálně nepřipravené nejen vojensky, ale i politicky. Reagovaly snad na přímou intervenci v mnohem bližší španělské občanské válce, v níž na straně frankistických povstalců bojovaly regulérní italské divize? Postavily se v čele s Rooseveltovou Amerikou na odpor proti Japonsku, jehož vojáci na podzim r. 1937 vyvraždili několik set tisíc obyvatel čínské metropole Nankingu? Československo koneckonců leželo mimo sféru hlavních zájmů Británie, bez níž se nebyla francouzská politika ochotna (z pohledu z Paříže právem) pohnout. Velká část západního veřejného mínění byla navíc přesvědčena, že Hitlerovi jde přece „jenom“ o Němce v Československu. To, že by usiloval o zničení této republiky, likvidaci Čechů jako politického národa (což byla nedílná součást jeho politického konceptu) a ovládnutí celé středovýchodní Evropy, tomu Neville Chamberlain, obchodník a politik z Birminghamu, zkrátka nevěřil.

REPROFOTO: MNICHOVSKÉ DNY, SVOBODA 1968

**Pohlednice
vydaná
ve prospěch
sbírky na obranu
státu.
Mimořádná
vojenská opatření
v květnu 1938
v Podbořanech.**

Komunističtí historikové samozřejmě po desetiletí fabulovali o ochotě SSSR přijít Československu na pomoc i bez Francouzů. Odmyslíme-li si praktickou otázku kudy (snad po jediné existující železnici na severu Rumunska za odporu jeho vojsk?), musíme konstatovat, že Stalin ke vstupu do případné izolované války mezi Německem a jeho menším sousedem ochoten nebyl. Edvard Beneš ho ostatně v momentu, kdy se zdálo, že appeasement na summitu Neville Chamberlaina s Adolfem Hitlerem v Godesbergu utrpěl debakl, žádal o leteckou pomoc. Žádnou odpověď nedostal. Naopak se dva nejvýraznější státníci evropského západu, britský premiér a ministerský předseda Francie, během následujících dnů vypravili za dvěma krvavými diktátory do Mnichova, aby se dohodli nejen o „praktických“ otázkách „převodu“ českého pohraničí. Britskoněmecká deklarace, kterou Neville Chamberlain předložil Adolfu Hitlerovi k podpisu při jejich neoficiálním setkání už po vlastní *mnichovské konferenci*, jasně deklarovala, že šéf britské vlády prosazuje politiku koexistence s nacistickou diktaturou. Ostatně perspektiva, podle níž by Německo přinejmenším ekonomicky a nepřímou i politicky ovládalo velkou část střední a jihovýchodní Evropy, nebyla pro velkou část Britů ničím nepřijatelným.

Onoho strašného rána 30. září 1938 měl Edvard Beneš a „jeho“ ministři na vybranou buď jít do „čestné“, izolované – a nepochybně ze strany Německa brutálně vedené – války s téměř třemi miliony zfanatizovaných německých spoluobčanů v zádech, nebo přijmout *mnichovskou dohodu* (která mimochodem v tu dobu neřešila velikost finálního záboru) jako ce-

lek, počítaje v to slavnostně přislíbené mezinárodní garance, finanční půjčky na rekonstrukci okleštěného státu atd. Edvard Beneš si na rozdíl od Neville Chamberlaina i řady dalších evropských politiků nedělal o Adolfu Hitlerovi a jeho režimu nejmenší iluze, ale „diktát“ přijal, aby zachránil jádro státu. Podobně jako jiní věřil, že západní diplomaté v mezinárodní komisi, která měla stanovovat konečné hranice příští republiky, zabrání nejhoršímu. Věřil také, že Británie a Francie dodrží slib a budou okleštěný stát garantovat. Navíc – zdánlivě paradoxně – předpokládal, že se Německo dříve či později díky své expanzivní politice dostane se Západem i Ruskem do války a v ní bude eventuálně obsazené Československo obnoveno. Ten poslední předpoklad mu vyšel. Ještě předtím však tanky a kanóny z českých zbrojovek skutečně pomáhaly Němcům dobýt Francii a bojovat s Rusy, jak je 1. října 1938 varoval v depeši prostřednictvím svého ministra zahraničí.

Mnoho národů má svá dějinná traumata. Maďaři Trianon, Poláci rozbití jejich Rzeczypospolité Němci a Rusy v září 1939, Francouzi rychlou porážku v červnu 1940 atd. Značná část Čechů za takové trauma považuje právě „Mnichov“. Málokdo si však uvědomuje, že nacistický atak na Československo v září 1938, završený v březnu následujícího roku, byl jen jedním z mnoha článků evropského a světového konfliktu, který podobným způsobem rozdrtil velkou část Evropy. Mimo jiné i většinu jejích středních a menších zemí. Mezi březnem r. 1938 a květnem r. 1941 bylo nacistickým Německem, fašistickou Itálií a Stalinovým Sovětským svazem okupováno,

dobyto či alespoň zmrzačeno šestnáct menších evropských států, většinou zemí s mnohasetletou historií a kulturou. Jen vlády sedmi z nich v čele s Polskem (ovšem za odlišných mezinárodních podmínek) si troufaly čelit velmocenské výzvě vlastní silou. Uspěli jen Finové – nepochybně i s pomocí své zeměpisné a klimatické situace a za cenu ztráty sedminy svého území. Ostatní, ať už s (často jen symbolickým) odporem či bez něj, velmocenský maelström převálcoval. Bylo vinou polských, norských nebo holandských politiků, že se jejich státy neubránily německé invazi? Změnil by se snad osud Lotyšů nebo Estonců, kdyby se byli postavili v říjnu r. 1939 nebo v červnu r. 1940 Stalinovi na odpor?

Ostatně dobře víme, jak často v historii určovali osudy menších států a jejich obyvatel politici velmocí (a to nejen diktátory), jejichž ministři zahraničí si se slávou dělili sféry vlivu i konkrétní země. Britská

a francouzská vláda, které v září r. 1938 obětovaly Československo, nesplnily písemně fixované závazky ani o rok později vůči Polsku, i když válku Hitlerovi formálně vyhlásily. V době, kdy byla Varšava a další polská města ničena německými pumami, britské bombardéry shazovaly nad západoněmeckými městy letáky a Francouzi seděli v kasematech své údajně nedobytné Maginotovy linie. Teprve další hypertrofie konfliktu, mj. pád Paříže, ničení Londýna a samozřejmě i „den hanby“ v Pearl Harboru, přesvědčily demokratické vůdce velmocí, že s gangstery Hitlerova formátu nelze dlouhodobě koexistovat. Byla-li „lekce z Mnichova“ a jeho důsledků v něčem pozitivní, pak v tomto poznání. V poznání, že svoboda a bezpečnost jsou nedělitelné. ■

JINDŘICH DEJMEK,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

ČESKÁ ORÁLNÍ HISTORIE SLAVÍ ÚSPĚCHY

Ve vzdálené mexické Guadalajaře se ve dnech 23.–26. září 2008 uskutečnilo patnácté pokračování International Oral History Conference s názvem Oral History – A Dialogue with our Times. Vrcholného setkání asi 450 badatelů zabývajících se orální historií po celém světě se zúčastnila čtrnáctičlenná česká výprava složená nejen z akademických pracovníků, ale i doktorandů a studentů magisterských a bakalářských programů.

Mimořádným úspěchem pro místní orálně-historické kruhy, ale potažmo i pro společensko-vědní a humanitní oblast v českých zemích jako celek, je pořadatelství následujícího orálně-historického kongresu. Ten se při zachování systému rotace kontinentů koná každé dva roky. Po soutěži s dalšími kandidáty ze Singapuru, Kanady, Japonska, Ruska a Ukrajiny se nakonec orálně-historická „olympiáda“ bude konat v Praze v blíže upřesněném červnovém nebo červencovém termínu roku 2010. Hlavními spolupředateli konference, již přislíbil zástítu Václav Havel a z titulu své funkce také předseda Poslanecké sněmovny PČR Miroslav Vlček, by měly být Česká asociace orální historie a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.,

za organizačního přispění zkušené pořadatelské agentury.

Pomyslnou třešničkou na dortu se stalo zvolení Miroslava Vaňka do třináctičlenného výboru zastřešující International Oral History Association, a to s druhým největším počtem hlasů mezi navrženými kandidáty. Nezbyvá proto než si přát, aby se česká orální historie rozvíjela úspěšně i nadále a aby byla Praha pro cca 600–800 potenciálních účastníků přinášejících do místních českých poměrů nezbytný vhled do globálních perspektiv více než přátelským hostitelem. ■

PAVEL MÜCKE,
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

DOKUMENTACE OSUDŮ AKTIVNÍCH ODPŮRCŮ NACISMU

Mezinárodní konference Zapomenutí hrdinové, jež završila realizaci vládního projektu Dokumentace osudů aktivních odpůrců nacismu, kteří byli po skončení druhé světové války postiženi v souvislosti s opatřeními uplatňovanými v Československu proti tzv. nepřátelskému obyvatelstvu, se konala ve dnech 11.–12. září 2008 v Ústí nad Labem.

Hlavním řešitelem projektu byl Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., a spoluřešiteli Národní archiv a Muzeum města Ústí nad Labem.

Garantem projektu, který vycházel z usnesení vlády ČR č. 1081 ze dne 24. srpna 2005, bylo Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, a proto setkání zahájil ministr zahraničních věcí ČR Karel Schwarzenberg. Neméně významnými hosty byli také pamětníci, účastníci německého odboje proti nacismu.

V úvodu přítomné přivítal ředitel ÚSD AV ČR dr. Oldřich Tůma, hlavní řešitel projektu. Připomněl, že projekt se v první řadě obracel na pamětníky, odpůrce nacismu z řad někdejších občanů Československé republiky německé národnosti, jejichž svědectví se stala předmětem zájmu historiků. Dalším cílem bylo zmapovat dané téma po odborné stránce a zároveň seznámit s osudy antifašistů nejširší veřejnost. Za významnou označil dr. Tůma spolupráci s organizacemi pamětníků v zahraničí, zejména se Seliger Gemeinde ve Spolkové republice Německo. Poté s projevy vystoupili Karel Schwarzenberg, rektorka Univerzity Jana Evangelisty Purkyně doc. Iva Rietschelová, předseda dozorčí komise projektu Tomáš Kosta, předseda vlády Svobodného státu Sasko Stanislaw Tillich, místopředsdkyně Německého spolkového sněmu Susanne Kastner, ministr a předseda Legislativní rady vlády České republiky Cyril Svoboda a místopředsdkyně České strany sociálně demokratické Jana Vaňhová. Následovalo slavnostní otevření expozice *Zapomenutí hrdinové*, dlouhodobé výstavy prezentující mimo jiné také výsledky projektu a souvisejícího dokumentačního centra.

První odpolední blok konference za moderace doc. Jiřího Kociána (ÚSD AV ČR) zahájila zástupkyně

ředitelky Národního archivu dr. Alena Nosková, která shrnula podíl NA na projektu. Podobně ve svém vystoupení hovořil také ředitel Muzea města Ústí nad Labem dr. Gustav Krov. Následovala prezentace části projektu orální historie, ve které vystoupili dr. Alena Wagnerová (Saarbrücken, SRN), Mgr. David Weber a Mgr. Barbora Čermáková (ÚSD AV ČR), dr. Jana Starek (Universitát Wien, Rakousko) a Mgr. Martin Hořák (Živá paměť). Ve svých projevech připomněli, že výzkum metodou orální historie se stal významnou a zároveň svébytnou součástí badatelské fáze projektu. Celkem bylo získáno přes 70 osobních svědectví pamětníků. Necelá polovina rozhovorů byla pořizena v České republice (29), ostatní v Německu (30), Rakousku (5), Anglii (3), v Kanadě a Spojených státech (3).

Druhý blok moderovaný Mgr. Václavem Houfkem (MMUL) pojednal o prezentaci projektu ve školách a v rámci putovních výstav. Během něj vystoupili kolegové z ústeckého muzea dr. Hana Němcová, Mgr. Jaroslava Čečrdlová a Bc. Martin Krsek. Od února do června 2008 byl projekt představen na 56 akcích na základních a středních školách v severních Čechách. Od svého zahájení, v listopadu 2007, byla na několika místech představena také putovní forma výstavy *Zapomenutí hrdinové*, a to na Filozofické fakultě UJEP v Ústí nad Labem, v Oblastním muzeu v Děčíně, v Krajské vědecké knihovně v Liberci a ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích. Souběžně s tím cestovala po severních Čechách také informační výstava o projektu, která v upravené podobě provázela školní projekt během prezentací žákům a studentům.

Ve večerních hodinách mohli zájemci shlédnout dokumentární filmy vzniklé s podporou projektu. Za účasti hlavních protagonistek filmu byl promítnut film Blanky Závitkovské *Dům se zelenou střechou*. Následoval dokument o ústeckém rodáku Fritzovi Dědkovi a portrét Lorenze Knorra, také za osobní účasti pamětníka.

Dne 12. září pokračovalo jednání konferenčním blokem věnovaným archivnímu výzkumu a databázi. O jmenné databázi německých antifašistů referovali dr. Zdeňka Kokošková a dr. Jaroslav Pažout (pracovníci

Referenti prvního odpoledního bloku zdůraznili, že metoda orální historie byla nezbytnou součástí projektu.

FOTO: ARCHIV ÚSD AV ČR

Národního archivu). Do databáze byly k osobám doplňovány biografické údaje získané na základě archivního studia (z historické a úřední dokumentace) a zároveň také údaje získané z části orální historie. Struktura databáze mapuje životní osudy jednotlivců v souladu se zadáním projektu, tj. od anexe českého pohraničí Německem v roce 1938 až po poválečné postihy tzv. nepřátelského obyvatelstva. V databázi se v současné době nachází kolem 100 000 osobních údajů. Předpokládá se však její další doplňování, které bude pokračovat i po ukončení projektu.

S konkrétními zkušenostmi z archivního výzkumu k tématu projektu seznámili účastníky Mgr. David Kovář, Mgr. Zdenko Maršálek a dr. Michal Šimůnek (všichni z ÚSD AV ČR) a dr. Otfried Pustejovsky (SRN). Mladí badatelé z Ústavu pro soudobé dějiny vyhledávali a shromažďovali dílčí i souhrnné situační zprávy o průběhu odsunu německých antifašistů, dále statistické

údaje a další dokumenty, které posloužily k sestavení výstupů projektu (především databázi, edici dokumentů a interních pomůcek). Uvedli, že cílem zahraničních studijních cest bylo zejména provedení rešerší a shromáždění archivního materiálu, který dokumentuje přístup k antifašistům německé národnosti na území Československa těsně po skončení války, pojednává o vystěhování do jednotlivých okupačních zón v Německu, případně také o integraci v novém prostředí. Domácí archivní výzkum probíhal zejména ve fondech v Národním archivu. Pracovníci NA připravili také tištěné výstupy: medailonky s osudy německých antifašistů a faksimilovou edici pro širokou veřejnost. Zároveň probíhal také archivní výzkum v regionech, tedy ve státních a okresních archívech v celé České republice s důrazem na území osídlené německou menšinou. Pracovníci zpracovávali především rozsáhlé rešerše fondů bývalých okresních národních výborů. Výsledkem práce badatelů je mj. tematický soupis příslušné dokumentace z domácích i zahraničních archivů.

Závěrečný blok konference připomněl snahy ústeckého Collegia Bohemica o zřízení expozice o historii Němců v Čechách v Ústí nad Labem a přinesl zajímavé srovnání s podobnými projekty v zahraničí.

Závěrečná konference, která představila více než dvouletou práci – projekt byl realizován v období od 1. 7. 2006 do 30. 9. 2008, potvrdila užitečnost a význam projektu, který se cíleně zabýval dlouho zanedbávaným problémem německých odpůrců z Československa. Po ukončení projektu bude téma i jeho výsledky nadále připomínat stálá muzejní expozice v Ústí nad Labem, veřejně přístupná databáze doplňující školní projekt a řada dalších výsledků doprovodného programu. ■

BARBORA ČERMÁKOVÁ, JIŘÍ KOCIAN,
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Sie blieben der Tschechoslowakei treu Biographische Interviews mit deutschen Antifaschisten

BARBORA ČERMÁKOVÁ A DAVID WEBER (ed.)

Kniha autentických svědectví Němců, kteří se narodili v českých zemích a oni sami a jejich rodiny se postavili nacismu. Pohled do zapomenuté kapitoly českých moderních dějin ožívají svými příběhy pamětníci, očité svědkové německého odboje proti fašismu, perzekuovaní za války ze strany nacistického režimu a mnozí z nich i po válce od československých úřadů; lidé, kteří svým životem stvrzují fakt, že ne všichni Němci byli nacisté.

Sudetští Němci proti Hitlerovi.

Sborník německých historických studií

STANISLAV KOKOŠKA

A THOMAS OELLERMANN (ed.)

Publikace obsahuje české překlady prací 10 německých historiků, kteří se v průběhu minulých desetiletí věnovali dějinám sudetoněmeckých antifašistů.

Sborník pokrývá tuto problematiku nejenom faktograficky, ale současně poskytuje obraz o úrovni zpracování tématu v německé poválečné historiografii. Vedle prací renomovaných historiků byly do sborníku zařazeny i práce méně známých autorů.

**Výstavu
Zapomenutí
hrdinové otevřeli
místopředsedkyně
Německého
spolkového sněmu
Susanne Kastner,
předseda dozorců
rady projektu
Tomáš Kosta
a ministr
zemědělství ČR
Petr Gandalovič.**

VENI, VIDI A MOŽNÁ SE VRÁTÍM... LETNÍ ŠKOLA „NANO“

Poslední srpnový týden ožily prostory Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i. (ÚFCH JH) – jindy poměrně tichého akademického pracoviště ponořeného do každodenního bádání – více než šedesátkou mladých tváří z deseti vysokých škol, univerzit (jedné slovenské) a také třech škol středních.

→
**Letní škola
přilákala
do ústavu
65 studentů
z více
než desítky
univerzit z celé
České republiky.**

**Jsou mladí,
mají elán a chuť
učit se nové věci.
Nepropásněme
svou šanci,
česká věda
je potřebuje!**

Týdenní letní škola *Nanovědy a nanotechnologie na molekulární úrovni: teorie a experiment* seznámila studenty s výzkumem, kterým se v ÚFCH JH zabývá řada pracovišť jak z oblasti chemické fyziky a biofyzikální chemie, tak katalýzy a elektrochemie. Velkému zájmu o letní školu napomohlo právě toto téma, neboť výzkum nanomateriálů a nanotechnologií se jeví ve všech oborech VaV velice perspektivním. Účastníci letní školy vyslechli celkem 16 přednášek a každý student měl navíc možnost absolvovat pět krátkých praktických cvičení na pracovištích ÚFCH JH, na nichž se seznámil s přístroji a metodou zkoumající nanosvět. Program byl rozdělen do čtyř tematických okruhů: izolované nanostruktury (nanostruktury v plynné fázi); biologické nanostruktury; anorganické nanostruktury (a jejich využití v katalýze) a uhlíkaté nanostruktury. Role přednášejících se zúčastnilo téměř 25 vědeckých pracovníků. Povzbudivé bylo, že více než polovinu tvořili vědci ve věku 27–41 let.

Letní školu uspořádal v rámci projektu *Tři nástroje* (poskytovatel MŠMT, program NPV II – Lidské zdroje), jehož řešením naplňuje cíl definovat a ověřit metodiku, jak účinně zapojit mladou generaci (tj. studenty ze středních škol přes vysokoškoláky

až po doktorandy) do vědy takovou měrou, aby v ní po skončení studií nalézala svou celoživotní perspektivu. Letní školu jsme vybrali jako informační nástroj, jenž nepodá studentům informace pasivně (jako to činí webové prezentace či tištěné materiály), ale naopak jejich aktivním zapojením může účinněji působit v jejich rozhodování, jestli má smysl vědecké pracoviště navštívit znovu a vykonat v něm svou odbornou praxi, stáž či bakalářskou nebo diplomovou práci.

Informace inzerující letní školu byly sice zveřejněny na webových stránkách ústavu, avšak účinnější bylo adresné oslovení téměř třech desítek vysokoškolských pedagogů z přírodovědných fakult VŠ a univerzit, kteří „nano“ v různých oborech vyučují. Během deseti dnů byla kapacita letní školy naplněna. Z dotazníků, které studenti v závěru školy anonymně vyplňovali, vyplývá, že téměř všichni posluchači kontakt na školu získali buď od svých pedagogů, školitelů nebo prostřednictvím studijního oddělení. Uspořádáním školy se podařilo velké množině studentů poskytnout během jednoho týdne poměrně ucelený obrázek o výzkumu celé řady pracovišť ÚFCH JH. Úspěch podtrhuje i jejich zájem o další spolupráci s vědeckými týmy, a to formou buď několikátýdenní stáže o prázdninách v roce 2009 nebo poměrem PVS (pomocná vědecká síla) v průběhu školního roku. Někteří studenti uvažují i o spolupráci na bakalářské a diplomové práci či PGS studiu na některém z představených pracovišť. Letní škola jako „informační nástroj“ tedy v žádném případě nezklamala. Informace o škole NANO2008 spolu s anotacemi přednášek, praktických cvičení, s prezentacemi přednášejících, fotografiemi z celého průběhu školy a shrnujícím sborníkem školy viz <http://www.jh-inst.cas.cz/3nastroje>. ■

KVĚTA STEJSKALOVÁ,
*Ústav fyzikální chemie
J. Heyrovského AV ČR, v. v. i.*

FOTO: ARCHIV ÚFCH JH AV ČR

FOTO: ARCHIV ÚFCH JH AV ČR

JAK JSME NA TOM S TALENTOVANOU MLÁDEŽÍ

Ve dnech 25.–27. září 2008 se v Brně uskutečnila mezinárodní konference *Práce s talentovanou mládeží, kterou zorganizovalo Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu (JCMM) společně s Jihomoravským krajem (JMK) a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT).*

Na konferenci zazněly necelé čtyři desítky příspěvků, které si v průběhu třech dní vyslechlo 130 účastníků. Referáty byly tematicky zaměřené na představení stávajících systémů podpory talentů v JMK, na nové trendy v práci s talentovanými studenty a dětmi, příklady dobré praxe při spolupráci regionů, škol a firem, na ukázky úspěšné propagace technických oborů mezi mládeží, na péči o nadané studenty a na roli soutěží při práci s talenty.

Mezi účastníky byli jak pedagogové (středních škol a univerzit) a psychologové, tak i úředníci odborů školství, zástupci specializovaných institucí a neziskových dobrovolných organizací, které se věnují výchově mládeže. Zazněly tudíž příspěvky zaměřené na praktické každodenní zkušenosti s prací s talentovanou mládeží, na vlastní identifikaci talentu a (mimořádného) nadání i na metodiku, koncepčnost a systém práce s talentovanou mládeží.

Z oblasti takřkajíc čekatelů na mladé talenty se zájmem o přírodní vědy, tj. z výzkumných institucí AV ČR, byly prezentovány dva příspěvky: projekt *Otevřená věda*, jehož řešením AV ČR nastartovala v roce 2005 proces zapojování mladých zájemců o vědu do výzkumu na akademických pracovištích (22 ústavů AV ČR, VŠCHT Praha, PŘF UK a ČVUT), a projekt *Tři nástroje*, kterým ÚFCH JH představil svou metodiku

FOTO: ARCHIV JCMM

a zkušenosti s výchovou nových „lidských zdrojů“ pro VaV ve svých vědeckých týmech.

Slovo talent bylo skloňované ve většině příspěvků, zaznělo ale také jedno důrazné varování, a sice to, že bez zájmu o věc, píle, silné vůle a pracovitosti se i ten sebevětší talent přestane rozvíjet. Je tedy na nás všech, kteří s mládeží pracujeme, abychom tyto vlastnosti podporovali a patřičně rozvíjeli. Další informace o aktivitách JCMM viz <http://www.jcmm.cz>. ■

KVĚTA STEJSKALOVÁ,
Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i.

Účastníky konference pozdravili v krátkých projevech Eva Bartoňová (MŠMT), Milan Venclík a Miloš Šifalda (JMK).

NEJMODERNĚJŠÍ TECHNOLOGIE A SÍŤOVÉ TRENDY V PRAXI

Na půdě Fakulty elektrotechnické ČVUT se poslední zářijový týden t. r. uskutečnila CESNET Conference 2008. V pořadí již druhé mezinárodní setkání odborníků v oblasti komunikačních, hardwarových a softwarových systémů a síťových aplikací přivedlo do Prahy na osm desítek účastníků včetně významných osobností mezinárodního internetového výzkumu nejen z Evropy, ale i ze Spojených států, Japonska či Tchaj-wanu.

**Ředitel sdružení
CESNET
Jan Gruntorád
řídí diskusi
po přednášce
Te-Lung Liu.**

**Mauro Campanella
s příspěvkem
The Network
Factory, Real
or Virtual?**

Konferenci uspořádalo CESNET, sdružení vysokých škol, které buduje a rozvíjí multigigabitovou národní síť pro výzkum a vzdělávání CESNET2 a specializuje se na související výzkum a vývoj, a Akademie věd České republiky. Setkání zahájila první místopředsedkyně Rady pro výzkum a vývoj Miroslava Kopicová a první odbornou přednášku přednesl Vasilis Maglaris, předseda výkonného výboru složeného ze zástupců 30 evropských sítí národního výzkumu, které participují na rozvoji panevropské sítě GÉANT2.

Mezi hlavní témata patřila bezpečnost (řešení problematiky v IP telefonii, autentizace v gridech, vzdálená konfigurace síťových zařízení), middleware (softwarové komponenty spojující rozsáhlé komplexní distribuované systémy) a virtualizace (virtuální sítě, výpočetní platformy a bezpečné virtuální e-infrastruktury datových úložišť). Konference se ovšem zaměřila na praktické uplatnění těchto nejmodernějších technologií a síťo-

vých trendů v praxi, např. ve velice perspektivní oblasti (tele)medicíny.

Zlatým hřebem byla unikátní videokonference zrealizovaná ve spolupráci se skupinou vyspělých asijských internetových sítí, díky níž bylo propojeno sedm lékařských pracovišť: dvě v Japonsku, po jednom na Tchaj-wanu, ve Španělsku, Itálii a dvě v České republice (Ústřední vojenská nemocnice v Praze a Krajská zdravotní, a. s. – Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem). V přednáškových místnostech těchto zdravotnických zařízení mohla odborná veřejnost rovněž zhlédnout celou telekonferenci. V rámci videokonference a příspěvku prof. Šuji Šimizu z univerzitní nemocnice v Kjúšú byly do Evropy přenášeny a slovem doprovázeny záběry endoskopických a radiologických zákroků z lékařských pracovišť, a to v plném rozlišení NTSC bez zkreslení obrazu, což poskytuje dostatečnou kvalitu pro přesnou diagnostiku i na velké vzdále-

VŠECHNA FOTA: ARCHIV AUTORKY

nosti. Na základě přenesených snímků proto mohli přítomní lékaři stanovit svou diagnózu na dálku a v telediskusi ji posléze porovnat s ošetřujícími lékaři. CESNET mohl při uspořádání této náročné mezikontinentální videokonference naplno využít své zkušenosti s využitím vysokorychlostních sítí pro sdílení multimediálních dat, a to jak synchronně formou videokonferencí a sdílených aplikací, tak i asynchronně formou streamingu.

Součástí konferenčního bloku o telemedicině byl příspěvek dr. Muto z japonské Univerzity Kjóto o využití NBI (Narrow Band Imaging) při odhalování raných stadií rakoviny hltnu a jícnu a referát dr. Čen-Šuan Čun z Národní tchajwanské univerzity zaměřený na konkrétní využití NBI v neobvyklém případě pankreatálního onemocnění 57leté ženy. Technika NBI zlepšuje viditelnost kapilár a dalších drobných struktur na povrchu sliznice. V důsledku biologických charakteristik tkáně je úzkopásmové osvětlení na sliznici absorbováno a rozptylováno jinak než bílé světlo, a tím je zdůrazněn kontrast mezi malými krevními cévy a normální tkání a také drobné struktury ve vrchních vrstvách sliznice.

Sdružení CESNET zajišťovalo v průběhu konference internetový přenos (tzv. streaming). Na stránce <http://www.ces.net/events/2008/conference> jsou k dispozici videozáznamy prezentací a texty jednotlivých příspěvků. V tištěné podobě vyšel sborník *CESNET Conference 2008*, který je veřejně dostupný v pdf formátu na stránkách konference.

Setkání přilákalo do Prahy odborníky ze 14 zemí, a to nejen akademiky a výzkumníky, ale i praktiky. Jednalo se proto o přední mezinárodní otevřenou odbornou konferenci v oblasti vyspělých komunikačních technologií. Vždyť právě CESNET také reprezentuje hlavní příspěvek k českému výzkumu,

vývoji a rozvoji komunikační techniky a podpoře výzkumu a vzdělávání.

Význam a světový věhlas sdružení CESNET nejlépe dokládá pozvání od amerického Národního koordinačního výboru pro výzkum a vývoj v oblasti síťových a informačních technologií, poradního fóra Bílého domu, které obdržel ředitel dr. Jan Gruntorád jako jeden z pouhých 15 Evropanů k diskusi s americkými odborníky o budoucnosti výzkumu v oblasti komunikačních sítí. ■

*RITA PUŽMANOVÁ,
nezávislá síťová specialista*

**Zázemí přenosu
z konference
(Jan Pravda,
Ivo Hulínský)**

Americké centrum – průvodce po Spojených státech v České republice

Americké centrum nabízí věrohodné a aktuální informace o různých aspektech americké politiky, ekonomiky a kultury a bohatý program veřejných akcí, které českému publiku představí umělce, spisovatele a další uznávané osobnosti amerického veřejného života.

INFORMAČNÍ ZDROJE AMERICKÉHO CENTRA ZAHRNÚJÍ:

- nové knihy o americké zahraniční politice, bezpečnosti, veřejné diplomacii, historii a dalších tématech;
  - americké odborné a populární časopisy;
- elektronické databáze s přístupem k článkům z předních amerických odborných periodik, deníků a jiných zdrojů;
- informační materiály amerického ministerstva zahraničí a dalších vládních institucí.

VEŘEJNÉ AKCE

Pořádání seminářů, konferencí, přednášek, výstav a koncertů. Všechny akce jsou inzerovány s předstihem na webových stránkách http://czech.prague.usembassy.gov/american_center.html.

24. KONGRES SPOLEČNOSTI PRO VĚDY A UMĚNÍ

Společnost pro vědy a umění (SVU) slaví v letošním roce padesátileté výročí svého trvání. V pořadí již 24. světový kongres SVU se uskutečnil pod záštitou prezidentů Slovenské a České republiky v Ružomberku. SVU vznikla v roce 1958 ze společné vůle českých a slovenských exilových vědců a umělců a jejím cílem bylo uchovat v exilu kontinuitu vědy a umění. Postupně se rozrůstala a dnes má pobočky nejen v USA a v Evropě, ale i v Austrálii a na Novém Zélandu.

Spolupořadatelem letošního kongresu byla Katolická univerzita v Ružomberku a město Ružomberok. V čele Společnosti stanul poprvé prof. Karel Raška, který vystřídal dlouholetého prezidenta dr. Miloslava Rechcígla. Ten je u nás známý jako autor pozoruhodné publikace o českých a slovenských vědcích a umělcích žijících v USA *Postavy naší Ameriky*. V Ružomberku dr. Rechcígl představil rozsáhlou novou publikaci pojednávající o vzniku a vývoji Společnosti pro vědu a umění. Na toto téma navázal v příspěvku o M. H. Hoffmanovi (1625–1713), potomku profesora Karlovy univerzity Jana Hoffmana (1371–1451).

Na plenárním zasedání prof. Karel Raška přednesl plénu největší problém Společnosti, a to nutnost získat mladé lidi pro práci v SVU. Často se totiž stává, že děti exulantů se již o vlast rodičů nezajímají a neznají jejich mateřštinu. Na toto téma pohovořila v historické sekci konference i Čechoameričanka Cecilia Rokusek.

Letošní kongres měl komornější charakter, neboť se jej někteří starší členové nemohli ze zdravotních důvodů zúčastnit. Velmi silně byla zastoupena lékařská sekce; prof. Raška, vedoucí onkologického centra univerzity v New Jersey, hovořil o nových trendech ve svém oboru a rovněž připomněl postavu svého otce, prof. Karla Rašky st., zakladatele moderní československé epidemiologie. O svých zkušenostech z praxe mluvil i dr. Petr Hausner, který vede onkologické centrum v Baltimore.

Pozornost upoutávala také historická sekce, v níž např. laureát Ceny SVU Praha 2008 Mojmír Povolný, profesor mezinárodního práva a politických studií, přiblížil posluchačům činnost Rady svobodného Československa, jejímž byl členem. Kromě toho, že zveřejnil řadu vědeckých publikací, je i konzultantem na Masarykově univerzitě. Z významných českých historiků se jednání zúčastnil prof. Jan Křen, který se zabýval otázkou národních států. Ze zahraničních hostů připomeňme ještě prof. Iva Fairabenda, jenž ve svém referátu hovořil na téma svoboda. Objevny byl i příspěvek Olgy Pujmanové-Stretti o význačném politickovi první republiky Janu Jínovi.

V sekci umění jsme mohli vyslechnout referáty Lewise Reitha o Janáčkově poslední opeře *Z mrtvého domu* na motivy Dostojevského *Zápisků z mrtvého domu*, režisérky Gail Humphries Mardirosianové a B. Coreyové o inscenaci amerických studentů současné hry Ivy Volánkové, která je reminiscencí Čechovových *Tří sester*, a úvahu S. Simorové o křesťanském středověkém umění v Čechách a na Slovensku. V této sekci zazněly i přednášky dvou českých delegátek. Alena Morávková přednášela o politické opeře Aleše Březiny a Jiřího Nekvasila *Zítřka se bude...* a o inscenaci Havlova *Odcházení* v režii Davida Radoka. Karolína Slámová přiblížila portrét českého exilového literárního historika Igora Hájka. ■

ALENA MORÁVKOVÁ,
předsedkyně pražské skupiny SVU

Ředitelka Kanceláře AV ČR

vyhlašuje výběrové řízení na obsazení místa tajemníka pro oblast věd o neživé přírodě AV ČR

Požadavky: vysokoškolské vzdělání relevantní oblasti věd, zkušenosti z výzkumu a vědecká hodnota vítány, samostatnost v řešení úkolů, organizační a koordinační schopnosti, flexibilita, znalost minimálně anglického jazyka.

Nástup možný po ukončení výběrového řízení.

Příhlášky s životopisem zašlete do **8. prosince 2008** na adresu bulicka@kav.cas.cz.

POCTA EDUARDU HÁLOVI

OBĚ FOTÁ: STANISLAVA KYSELOVÁ, ARCHIV SSC AV ČR

K uctění památky prof. Eduarda Hály se vedení ústavu rozhodlo zhruba před deseti lety pořádat každoročně pamětní Hálovu přednášku, k jejímuž pronesení jsou zváni vynikající světoví odborníci v oborech, které se v ústavu studují. Při příležitosti desáté Hálovy přednášky odhalili bustu prof. E. Hály ve vestibulu Ústavu chemických procesů její autor prof. Zdeněk Herman (na snímku vlevo) z Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i., a Jiří Hanika, ředitel ÚCHP AV ČR, v. v. i.

Profesor E. Hála, vynikající fyzikální chemik, proslulý zejména svými fundamentálními pracemi v oboru rovnováh kapalina-pára, se významnou měrou zasloužil o rozvoj oboru fázových rovnováh v celosvětovém měřítku.

Jeho vědecká a pedagogická činnost začala krátce po druhé světové válce na katedře fyzikální chemie VŠCHT v Praze. Bohužel, v roce 1958 byl (tehdy ještě) doc. E. Hála, stejně jako celá řada jiných vynikajících pedagogů, přinucen rozhodnutím prověřkové komise opustit VŠCHT. Odešel do Ústavu fyzikální chemie ČSAV do „Máchovky“, kde s malou výzkumnou skupinkou ve velmi stísněných prostorových podmínkách pokračoval ve své vědecké práci. V té době se v ÚFCH začínala zkoumat problematika adsorpce a absorpce oxidu siřičitého. Prof. Hála se se svými spolupracovníky zaměřil na absorpci oxidu siřičitého ve vodě a zejména ve vodných roztocích amoniaku. Úspěšně byla modifikována experimentální technika měření rovnováh v soustavách elektrolytů, ale jako dosud neřešený problém se ukázala korelace dat soustav obsahujících elektrolyty. Prof. Hála se ujal tohoto úkolu a v krátké době vypracoval obecnou korelační metodu pro korelaci dat rovnováhy v soustavách elektrolytických složek. Krát-

ce před dokončením novostavby ÚTZCHT v Suchdole přesvědčil tehdejší ředitel ústavu prof. V. Bažant E. Hálu, aby se svou malou skupinou opustil Ústav fyzikální chemie ČSAV a vytvořil jádro nové Laboratoře chemické termodynamiky. A tak se v roce 1964 skupina chemické termodynamiky odstěhovala do nových prostor ÚTZCHT do Suchdola. Výzkumná práce na novém pracovišti zahrnovala zejména původní problematiku rovnováh kapalina-pára v soustavách neelektrolytů i elektrolytů. Vedle toho se již začala rýsovat i nová problematika – statistická termodynamika, která později vedla k vytvoření samostatné skupiny statistické termodynamiky.

V několika dalších letech byl prof. Hála jako významný odborník širokého rozhledu nejen v oboru fyzikální chemie, ale i jako uznávaná osobnost stále více pověřován řídicími a organizačními úkoly, navzdory tomu, že nikdy nebyl členem strany. Byl jmenován zástupcem ředitele ústavu a po smrti prof. Bažanta po určitou dobu řídil ústav. Pak následovalo zvolení akademikem a členem prezidia ČSAV. K tomu přistoupilo členství v redakčních radách a funkce v nejrůznějších výborech a komisích. Nicméně i při tomto enormním pracovním vytížení pokračoval nejen ve výzkumné práci, ale i v pedagogické činnosti na VŠCHT a při výchově mladé generace vědeckých pracovníků na ÚTZCHT. A jako řádný profesor se vrátil za katedru na VŠCHT, aby přednášel statistickou termodynamiku pro studenty této specializace.

Prof. Hála zemřel 28. srpna 1989, krátce před svými sedmdesátými narozeninami. Teprve tvář v tvář této skutečnosti jsme si uvědomili, čím pro nás byl a co jsme ztratili. My, kteří jsme měli to štěstí, že jsme s ním mohli řadu let spolupracovat, na něj budeme stále vzpomínat s vděčností, nejen pro jeho odbornou kvalitu, brilantní nápady a zanícení pro fyzikální vědy, ale i pro jeho moudré, lidsky hřejivé a laskavé jednání.

JAN LINEK,

Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i.

Jubilejní, desátou Hálovu přednášku „Soft Material” Surface Engineering: From Flexible To Gradient Surfaces přednesl 10. 10. 2008 Jan Genzer z North Carolina State University, USA.

POPULARIZACE VĚDY SPĚJE K VÝŠINÁM

Byly doby, kdy většina českých manažerů vědy považovala popularizaci za cosi nežádoucího, za rozměňování a vulgarizaci výsledků vědecké práce. Ovšem tahle situace nebyla všude, například astronomové, archeologové, historici a lékaři psali a přednášeli srozumitelným jazykem odedávna, byť méně zdatní kolegové záviděli těm lepším jejich vyjadřovací schopnosti a popularitu. Jenom osvícení ředitelé ústavů a vedoucí oddělení z ostatních oborů své popularizátory podporovali.

Po nástupu prof. Rudolfa Zahradníka do čela Akademie věd ČR se začala situace měnit. Byl posílen Tiskový odbor (dnes Odbor mediální komunikace), vznikla Rada pro popularizaci vědy AV ČR (RPV). V Brně a Českých Budějovicích působí velmi aktivní tiskoví referenti. Novou situaci dokládá spousta akcí, které probíhají a z nichž mnohé už mají tradici. Jen výjimečně existují ústavy, jež se do nich nezapojily. Zajímavý je přehled akademických ústavů (vypracovaný členy RPV), který ukazuje, jak využívají ke své vlastní propagaci internet. Zatímco většina ústavů patří do sekcí matematiky, fyziky a informatiky, aplikované fyziky a biologických a lékařských věd si založila webové stránky popularizující výsledky vlastní práce, v ostatních sekcích je jich podstatně méně. Nejtragičtější to je u ústavů sekcí sociálně-ekonomických, historických, humanitních a filologických věd – nula.

Masové akce

Nejatraktivnější akce, do nichž se zapojuje stále více ústavů, jsou *Týden vědy a techniky* a *Dny otevřených dveří*. *Týden*, který se loni (1.–11. listopadu 2007) konal po sedmé, představil 100 přednášek v Praze (nejvíce – 40), Brně, Českých Budějovicích, Ostravě a Olomouci a řadu dalších drobnějších programů. *Dny*, jež probíhaly už podesáté, otevřely dveře v 50 ústavech. Zájem o tyto akce se rok od roku zvyšuje. Minulý rok na ně přišlo 26 500 lidí a předloni 17 000. Totéž platí o *Evropském týdnu mozku*. Loni (od 12. března 2007), kdy se konal devátý ročník, navštívilo 11 přednášek v Praze na 1500 zájemců. Za pozoruhodný bonbonek podzimních akcí můžeme považovat projekt *Transgenesis*, který probíhá od roku 2006. Tři akademické ústavy s Univerzitou Karlovou umožňují výtvarným umělcům, aby se inspirovali v jejich laboratořích. Vzniklá díla se ukazují na speciálních výstavách, mimo jiné v hlavní budově Akademie věd.

Věda pro učitele i studenty

Rada vědeckých pracovníků AV přednáší na vysokých školách, získali tituly docentů a profesorů. Úplně novou cestu ukázal projekt *Otevřená věda* (v Praze)

zaměřený na střední školy. Podílely se na něm i další instituce a zaštiťovalo jej ministerstvo školství. Jeho cílem bylo zkvalitnit vzdělávání středoškolských učitelů v technických a přírodovědných oborech a rovněž přitáhnout talentované studenty. Třítýdenními kurzy prošlo v letech 2005–2007 celkem 124 učitelů. Další semináře, exkurze do ústavů a praktické laboratorní práce se konaly v Praze. Na stážích ve 24 ústavech a laboratořích se vystřídalo 149 studentů. Nejvíce je zajímala biologie a chemie. Svě poznatky přednášeli mladí účastníci projektu rovněž v Izraeli, Rakousku, Francii, Maďarsku i na Slovensku. Mezinárodní společnosti označily *Otevřenou vědu* za nejlepší komunikační projekt roku 2007. Na tuto akci navázal projekt *Otevřená věda regionům*, určený mimopražským učitelům. Od ledna 2007 do června 2008 se uskutečnily tři běhy praktických kurzů z biologie, fyziky a chemie za účasti 394 učitelů. Doplnila je série multioborových seminářů v několika krajských a okresních městech.

Odbor mediální komunikace uspořádal během školního roku 2007–2008 pro středoškolské deset přednášek cyklu *Nebojte se vědy* a spolu s Univerzitou Karlovou deset přednášek *Akademická Praha*.

Půl tisíce zpráv měsíčně

Jednotlivá pracoviště se podílela na specifických akcích. Astronomický ústav se zúčastnil *Evropské noci vědců* a *Vědy v ulicích*. Filosofický ústav byl spolupořadatelem *Evropského festivalu filozofie* ve Velkém Meziříčí a spolupracoval na scénáři a katalogu pro výstavu *Đáblvy bible*. Archeologové v Praze a Brně připravili výstavy pro veřejnost ve svých regionech. Ústav fyziky atmosféry zase pozval žáky základních a středních škol na exkurzi na observatoř v Panské Vsi.

Třicet tiskových konferencí a 132 tiskových zpráv, které byly dílem Odboru mediální komunikace, poskytl v roce 2007 novinářům z redakcí tisku, rozhlasu a televize často nové pohledy na různé stránky vědy. Čtyřmi tiskovými konferencemi a dalšími setkáními v kavárně Academia na Václavském náměstí v Praze, kterým říkáme lapidárně „akademické kavárny“, přispěla Rada pro popularizaci vědy.

Tato aktivita se projevila i ve sdělovacích prostředcích. Nejlépe o tom vypovídá počet anotací o Akademii věd a o některých jejích hlavních představitelích, jež pro Odbor mediální komunikace připravuje firma Newton.

Dokládá to i zkušenost Ireny Vítkové, která je zpracovává: „Když jsem před deseti roky začínala, přicházelo měsíčně maximálně 80–120 článků o Akademii věd, případně některých osobností. Požadované heslo Akademie věd ČR občas doplňujeme podle požadavků ústavů, například kvůli sociologickému průzkumu. Dnes dostávám měsíčně 500–600 anotací. To je asi maximum, víc už to zřejmě nebude stoupat.“ Loni bylo zveřejněno asi 7974 zpráv a článků o AV, to znamená v průměru 22,1 denně. Kromě toho se pracovníci AV podíleli na přípravě několika dokumentárních filmů.

Na nových cestách

Akademie věd se po počáteční redukci pracovišť konsolidovala a může se chlubit svými výsledky. Uvědomili si to vydavatelé periodik, kteří vědě opět věnovali místo, vznikly nové časopisy a ty nabíraly nové lidi. V novinářské obci se vynořila nová generace, která se pustila do seriózní popularizace vědy, byť někdy v jakési klipové podobě. Akademie věd zastřešuje popularizaci v republice tím, že uděluje čestné medaile Vojtěcha Náprstka za tuto činnost i vědcům nejen z ústavů AV ČR a novinářům.

Akademický časopis

Zajímavým vývojem prošel *Akademický bulletin*. Původně úřední věstník, který zveřejňoval usnesení orgánů AV a různé stručné zprávy o činnosti ústavů i jednotlivců, se v průběhu let proměnil v zajímavý časopis na křídě. Místo úředníků naplňují jeho obsah novináři. Kromě článků ze života akademických pracovišť, které autoři nepodávají v trpném rodu, jak je zvykem u vědeckých a úředních sdělení, se redakce snaží, aby přinášela i články o událostech, které zasahují republiku (naposled třeba mnichovská dohoda atd.). Osvěžujícím dojmem působí rozhovory, z jejichž autorů vyniká Sylva Daničková. Bulletin dosáhl i vysoké grafické úrovně a barevná reprodukce dovoluje vyniknout jak fotografiím z vědeckého světa (včetně snímků mikrosvětla i makrosvětla), tak i citlivému doprovodu textů reprodukcemi obrazů mistrů.

Stačí, anebo nestačí?

Přesto by se dalo ještě ledacos zlepšit. Odbor mediální komunikace sleduje aktivity pouze svých ústavů a význačných pracovníků – na víc nemá kapacitu. Chybí celkový pohled na popularizaci vědy v ČR. Je otázkou, jestli by Rada vlády pro vědu a výzkum neměla zřídit útvar, který by shromažďoval údaje celorepublikové. Hlavní deníky – *MF Dnes*, *Lidové noviny*, *Hospodářské noviny* a *Právo* – mají pravidelné stránky věnované vědě. *LN* jsou jediným deníkem,

FOTO: ARCHIV SSC AV ČR

kteří kromě třístránkové sobotní přílohy věnuje jednu stránku vědě každý den. *Český rozhlas* má stále relace na stanicích Praha 2 a Praha 3, *Česká televize* na ČT 2. Vladimír Kořen proniká se svými krátkými reportážemi i do hlavní večerní zpravodajské relace ČT 1 *Události*. Rovněž některé internetové portály se vědě a technice systematicky věnují.

Avšak největší dluh má Česká televize – stále pořady vysílá pouze na ČT 2, a to v podvečer, kdy není tak vysoká sledovanost. Na ČT 1 žádné nezařazuje. Zato Nova se v pořadu *Víkend*, v minulosti i v programu *Na vlastní oči* (seriál zaměřený proti proutkařům a léčitelům) některými vědeckými zajímavostmi zabývá, často velmi přitažlivě.

Popularizace vědy opírající se o Akademii věd je dnes na vysoké úrovni, na úrovni, jaká nikdy před tím neexistovala.

Článek vyjadřuje osobní názory autora, byť si je nechal některými členy rady oponovat. Plnou verzi viz <http://abicko.avcr.cz/cs/2008/10/index.html>. ■

KAREL PACNER,

člen Rady pro popularizaci vědy AV ČR

Poznámka redakce

Mnohá akademická pracoviště dlouhodobě vyvíjejí své vlastní popularizační aktivity, ať už jsou to výstavy, prezentace, koncerty, přednášky, workshopy, letní školy a jiné příležitostné akce pro odbornou i laickou veřejnost (akcí je mnohem více, než kolik se průběžně dostane na stránky *Akademického bulletinu*).

S plošnou výhradou k webovým stránkám společensko-vědních oborů se redakce neztotožňuje. Mnohé jsou velmi kvalitní, některé se postupně vyvíjejí a jejich kontrola na internetu je zcela veřejná.

-red-

Mezi úspěšné popularizátory vědy patří Michael Londesborough z Ústavu anorganické chemie AV ČR.

HLAVNÍ BUDOVA AV ČR NA NÁRODNÍ

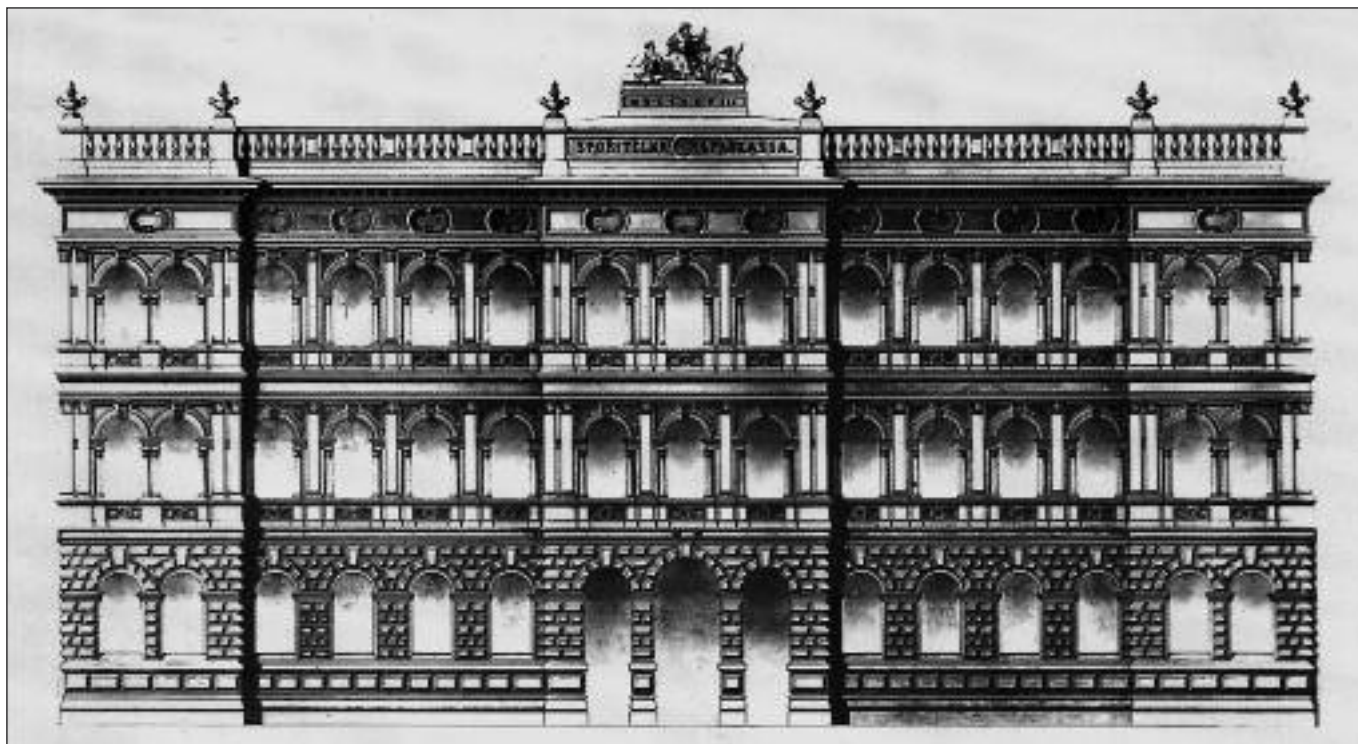
V rámci seriálu o uměleckých dílech v majetku Akademie věd ČR se sluší představit i její hlavní budovu, která je sama o sobě významným uměleckým dílem a architektonickou památkou. Historie tohoto objektu je spjata s jednou z našich prvních finančních institucí, Spořitelnou českou, která byla založena v roce 1825.

Běžnému pozorovateli napoví snad jen letopočet pod sousošími na průčelí novorenesanční budovy, že se jedná o pozdější dostavbu. Atika nad průjezdem prozrazuje rok MDCCCLX, zatímco nad současným hlavním vchodem je uvedeno MDCCCLXXXVI.

Prosperující spořitelna věnovala značné finanční prostředky především na charitativní účely, ale realizací svých náročných projektů přispěla i k ozdobě města. Spořitelna česká byla investorem regulace velkého úseku staroměstského nábřeží a výstavby jedinečného kulturního stánku Rudolfinu, pozdějšího sídla Parlamentu, Domu umělců, Akademie múzických umění a dnešního sídla České filharmonie. Avšak dříve než získala pro realizaci tohoto projektu mezi léty 1876–1884 nejlepší architektky doby Josefa Zítka a Josefa Schulze, přikročila k výstavbě svého reprezentačního sídla na tehdejší Ferdinandově třídě. Pro objekt se získaly parcely (dnešní čp. 175, 277, 1058/l.) v záplavovém území, na němž stávala středověká lázeň, křižovnický špitál a později v sousedství pražská solnice budovy cihelny a vápenice. Tyto pozemky výrazně zhodnotila regulace, kterou byla z popudu Českých zemských stavů v r. 1841 zahájena velkolepá úprava vltavských nábřeží. V téže době a na stejném místě vyústil i druhý nejstarší řetězový most v Praze. Tím se vytvořily předpoklady k reprezentativní výstavbě u Ferdinandovy třídy, která se rozvíjela jako nová osa města, vzniklá na místě hradebního příkopu mezi Starým a Novým Městem.

Na projektanta budovy byla r. 1858 vypsaná architektonická soutěž. Na svou dobu byla neobvykle bohatě obesaná a zúčastnila se jí většina nejlepších architektů. Vedle starší generace romantiků Hermana Bergmanna, Bernarda Gruebera, Vincence Kulhánka a Josefa Niklase se do ní zapojily i vídeňské hvězdy Van der Null a Siccardsburg a jejich žák, neorenesanista Ignác Vojtěch Ullmann. Jméno Josefa Zítka chybí proto, že tehdy praktikoval ve Vídni v Krannerově firmě, připravoval se na studijní cestu do Itálie a nevlastnil ještě stavitelskou koncesi. V soutěži nakonec zvítězil Ullmann (1822–1897), v té době začínající šestatřicetiletý architekt, který měl za sebou studia na vídeňské Akademii a slibný nástup v podobě realizací staveb kostela sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně a zámků v Chyši a Jirnech. V r. 1857 byly zahájeny demolice a srovnán terén. Vlastní výstavba proběhla do r. 1863 (1861 hrubá stavba). Budova spořitelny je jednou z prvních staveb v našich zemích, na níž uplatnil Ullmann již stylově čisté a vyzrálé neorenesanční tvarosloví. Souviselo to jistě i s dobovou atmosférou národní emancipace, kdy v čele správy města Praha stanul český starosta Václav Pštross. Neorenesanční sloh byl chápán v duchu humanistických ideálů jako optimální sloh reprezentující měšťanskou třídu a výstavbu reprezentativních budov určených pro kulturu, obchod a peněžnictví. Ignác Vojtěch Ullmann byl pro tento úkol plně kvalifikován jak svým studiem u stavitelů vídeňské Ringstrasse Eduarda Van der Nulla a Augusta Siccardsburga, tak i studijním pobytem v Itálii. Navázal přitom zejména na příklady vrcholné benátské renesance, konkrétně na lodžii knihovny sv. Marka od Jacopa Sansovina a palácové stavby Baltasara Longheny Ca Pesaro a Ca Rezonico. Charakteristickým způsobem Ullmann uplatnil arkádový rytmus velkých půlkruhově zaklenutých oken, osovou dispozicí se sloupovým rizalitem doplněným bohatou štukovou výzdobou a výraznou rytmickou bosáží fasády na vysokém soklu. Elegantní průčelí rozvržené v táhlých horizontálách korunuje vložené mansardové polopatru a ozdobná balustráda opět s plastickou výzdobou. Ullmannova neorenesance se odlišuje od výtvarně-reprezentačního pojetí Zítkova akcentem na racionální konstruktivistické myšlení, rozvíjené v rámci tehdejšího pokusu o nový úřední styl, tzv. rund-

OBRÁZEK: ARCHIV AUTORA

bogenstill, jehož poznávacím znakem je právě půlkruhové okno a bosáž. Pozoruhodné je zejména velkorysé prostorové členění objektu (koncipován je jako klasický trojtrakt), přehledné dispozice i umístění vertikálního rizalitového schodiště v návaznosti na vstupní vestibul. Při budování základů a suterénních prostor byl na této stavbě poprvé použit moderní materiál budoucnosti – beton. Stavbu podle Ullmannových plánů realizoval osvědčený pražský stavitel Jan Bělský.

Na průčelí Spořitelny definoval Ullmann svoji interpretaci renesance, kterou rozvíjel i na dalších stavbách. Shodou okolností některé z nich vznikly v přímém sousedství jako provizorní budova Prozatímního divadla (1862) či dnešní sídlo FAMU, palác Lažanských (1861–1863).

Ullmann byl současníkem a konkurentem Josefa Zítka. Ačkoli proti němu neuspěl v soutěžích na Národní divadlo a Rudolfinum, zapsal se do vývoje české architektury jako významná tvůrčí osobnost. Jeho tvorbu charakterizovaly pádnost, robustnost, plasticita a dynamičnost a jeho realizace patří k nejcharakterističtějším a nejčistším ukázkám dobové produkce. Platí to nejenom o dnešní budově AV ČR, ale i o populární Vyšší dívčí škole ve Vodičkově ulici, staré budově ČVUT na Karlově náměstí a koneckonců i o dalším objektu ve správě AV ČR, kouzelné Lannově vile, kterou v roce 1870 navrhl ve spolupráci se svým švagrem, architektem Antonínem Barvitiem.

Na samém konci 19. století nastala akutní potřeba rozšíření budovy Spořitelny. V roce 1893 byly zakoupeny pozemky a při úvahách o realizaci bylo opět na základě soutěže navrženo pozoruhodné řešení, které je zajímavým příspěvkem k praxi památkové ochrany. Investor upustil od předkládaných vizí novostavby a přikročil k rozšíření stávající fasády o repliku přidávající západním směrem (tedy vlevo v pohledu od divadla) druhý rizalit a deset okenních os. Tento úkol naplnil v letech 1894–1896 stavitel Friedrich Schacht, opět vídeň-

ský žák Van der Nulla a Siccardsburga a autor řady vídeňských bank. Změnil sice proporce původního objektu, ale respektoval jednotu fasády s tak dokonalou iluzí, že nezasvěcený pozorovatel si neuvědomí, že jde vlastně o dvě budovy vzniklé v rozmezí tří desetiletí.

Zdatným konkurentem Spořitelny české se na konci 19. století stala Městská spořitelna, jejíž reprezentační sídlo vzniklo mezi léty 1891–1894 v Rytířské ulici podle projektu architektů Antonína Balšánka a Osvalda Polívky, pozdějších autorů Obecního domu. V roce 1943 byly obě finanční instituce sloučeny pod názvem Spořitelna pražská a objekt na Národní třídě nadále sloužil svému původnímu účelu až do roku 1952. Hlávku založená Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění, která pro svůj způsob existence založený na pravidelných jednáních jednotlivých tříd s minimálním administrativním aparátem nenárokovala mnoho prostoru, sídlila od svého vzniku v budově dnešního Národního muzea. Teprve založením Československé akademie věd nastala potřeba získat pro nově vzniklou instituci a její ústavy řadu objektů. V roce 1954 byla budova spořitelny převedena do majetku Československé akademie věd a stala se sídlem jejího předsednictva. Nové využití si samozřejmě vyžádalo dislokační úpravy, při kterých vzalo za své původní interiérové zařízení, včetně dvou reprezentačních bytů. Na parcele směrem do Krocínovy ulice vznikly v roce 1956 garáže s terasou a došlo tak k zásadní změně původní situace dvora a zahrady. Postupné opravy se v posledních letech zaměřily na rehabilitaci původních prostor a zefektivnění dispozice, která vyvrcholila zejména citlivou úpravou původní peněžní haly pro potřeby knihovny. Řada uměleckých děl, jež byla součástí budovy, se tak dočkala restaurování. O nich ale bude pojednáno v závěrečném příspěvku seriálu. ■

Návrh průčelí budovy Spořitelny české, dnes hlavní budovy Akademie věd ČR na Národní třídě, jehož autorem je architekt Ignác Vojtěch Ullmann.

JIŘÍ T. KOTALÍK,
Akademie výtvarných umění

„ISLÁMSKÉ NOVINKY“ NA ČESKÉM KNIŽNÍM TRHU

V říjnu letošního roku se objevily dvě novinky z knižní produkce Orientálního ústavu AV ČR, v. v. i., věnované islámské problematice.

Tato skutečnost sama o sobě na první pohled jistě nikoho nepřekvapí, vždyť islám se v posledních letech stal předmětem zájmu nejširší veřejnosti. Odpovídá tomu i hotová „záplava“ souvisejících knižních titulů, jež se vynořila především v posledních letech.

Z islámu, jenž donedávna přitahoval hlubší pozornost odborníků z řad orientalistů, religionistů, historiků, politologů a badatelů dalších společenskovedních oborů, se stalo téma, k němuž dnes cítí potřebu se veřejně vyjádřit v podstatě každý. Od politiků a „angažovaných intelektuálů“, pro něž islám nezřídka představuje jen vhodný „odrazový můstek“ k mnohem širším spekulacím, až po novináře, pro něž je islám živnou půdou pro esejistiku rozličného ideologického zaměření i kvality.

Nikoho asi nepřekvapí, že většina české „islámské produkce“ se soustřeďuje na oblasti, jež bychom mohli shrnout pod paušalizující nálepkou „radikální islám“ či „islám v politice“, tedy fenomény, jež tak často plní stránky zpravodajství. Aby byl knižní titul dobře prodejný, musí se trefit do vkusu čtenářů, tedy být, pokud možno, náležitě exotický a kontroverzní zároveň. Uvedené vlastnosti splňuje i „čtyřlístek“ nejfrekventovanějších a komerčně nejúspěšnějších témat: žena v islámu (dnes již poměrně „opotřebované“ téma má stále řadu příznivců), islámský terorismus (publikace typu „záhady Usámy bin Ládina“ již v poslední době skutečně tolik netáhnou jako kdysi, viz Levné knihy, výprodeje apod.), islám a Západ (barvitě vize očekávaného armagedonu se stále těší velké přízni – zejména po 11. září 2001) a konečně téma, jež bychom mohli nazvat „Islám – frontální útok“ (čili tendenční publikace objasňující, že současné problémy nejsou výsledkem špatného chápání islámu, nýbrž problém tkví v samých kořenech tohoto náboženství a osobnosti jeho Proroka).

V tomto množství publikací však stále zůstává prostor pro seriózní a uvážlivé uchopení islámské tematiky. A právě tento směr zastupují dvě knižní novinky, jež byly nedávno uvedeny na trh. První z nich představuje publikace vědeckého pracovníka Orientálního ústavu dr. Bronislava Ostřanského nazvaná

Hledání skrytého pokladu. Antologie komentovaných překladů ze středověkého arabského sufijského písemnictví. Přináší antologii komentovaných překladů ze středověkých arabských mystických textů a představuje tři ústřední „žánry“: biografie (či hagiografie) velkých sufijských mistrů, slovníky odborného pojmosloví mystiků a pojednání o mystické Cestě (poznání Boha), jejích etapách, stavech a stupních. Ve všech třech okruzích byly vybrány ukázky z těch nejautoritativnějších představitelů daného žánru. Výběru ukázek vždy předchází teoretické úvodní pojednání na dané téma, které příslušný žánr písemnictví představuje v širším historickém i duchovním kontextu islámské mystiky. Jakožto kolekce komentovaných pramenných textů ke studiu učení súfiů představuje předkládaná publikace první počín svého druhu – a nejen v českém jazyce.

Druhá publikace je výsledkem několikaletého výzkumu doc. Miloše Mendela, který se soustavně zabývá ideovými aspekty islámského reformismu v kontextu moderních a soudobých dějin. Titul i grafické provedení obálky jeho knihy mohou svádět k domněnce, že se jedná o jeden z oněch podbízivých titulů, který má zajistit komerční efekt a z nichž má především „kapat krev“. Již podtitul knihy (*Pojmy a argumenty soudobého islámského fundamentalismu*) však napovídá, že jde o veskrze badatelský počín založený na obsahové analýze textů vybraných představitelů a kazatelů radikálního proudu islámského myšlení. Autor se vyjadřuje jak k dnes tolik diskutované problematice globalizace v souvislosti s jejím dopadem na islámský svět, tak zařazuje fundamentalismus do širšího rámce nábožensky orientovaných ideologií a sekularizmu. Podstatnou část jeho knihy představuje výklad sémantických významů klíčových termínů a argumentů, jichž fundamentalisté používají při své politické agitaci mezi veřejností příslušných zemí. ■

-red-

KAREL KUFFNER

(1858–1940)

Od narození významného českého psychiatra, neuropatologa a zakladatele české vědecké psychiatrie profesora Karla Kuffnera uplyne 5. prosince letošního roku již sto padesát let. Prof. Kuffner se zabýval především studiem psychóz a podílel se na vytváření české psychiatrické terminologie.

Karel Kuffner, významný český psychiatr a neuropatolog, se narodil 5. prosince 1858 v Mirovích u Písku. Po absolvování akademického gymnázia v Praze v roce 1878 začal studovat na lékařské fakultě pražské univerzity, kde o pět let později studia skončil. Poté pracoval jako sekundář ve všeobecné nemocnici v Praze. Od 1. května 1885 přešel, rovněž jako sekundář, do pražského Zemského ústavu choromyslných, kde se stal v roce 1890 suplujícím primářem. Současně si otevřel i soukromou praxi.

V letech 1889–1890 byl Karel Kuffner na stáží u neuropatologa profesora Theodora Meynerta ve Vídni a stal se jeho oddaným žákem. Svou pozornost v této době věnoval především patofyziologii psychóz. Toto téma se proto stalo i předmětem jeho habilitační práce, když se v roce 1891 habilitoval prací *Patologická anatomie psychóz* pro všeobecnou, speciální a soudní psychiatrii a neurologii.

V roce 1894 byl Kuffner jmenován primářem Zemského ústavu choromyslných, jímž zůstal až do roku 1897. V lednu 1895 se stal suplujícím profesorem psychiatrie a suplujícím přednostou Psychiatrické kliniky české lékařské fakulty v Praze. Zde poté ve funkci řádného přednosty pracoval od roku 1900 až do svého odchodu do důchodu 15. února 1929. V průběhu svého působení založil na Psychiatrické klinice biochemickou, histologickou a likvorologickou laboratoř, která patřila ve své době k nejdokonalejším. Mimo jiné v ní později pracoval i Jan Janský, který v roce 1907 nezávisle na Landsteinerovi, Decastellovi a Sturliem objevil čtyři krevní skupiny.

V roce 1897 byl Kuffner jmenován mimořádným profesorem a v roce 1900 řádným profesorem psychiatrie a neuropatologie na pražské české univerzitě. V letech 1925–1926 jej zvolili prorektorem Karlovy univerzity v Praze.

Karel Kuffner je považován za zakladatele české vědecké psychiatrie a významné psychiatrické školy. Zavedl komplexní vyšetřování nemocných (tělesné i laboratorní).

Své poznatky, zejména ze studia psychóz, vložil nejen do svých článků, přednášek a větších prací, ale také do četných soudních posudků, které publikoval. Byl rovněž autorem psychiatrických hesel v *Ottově slovníku naučném*. Za vrchol jeho publikační činnosti lze považovat vydání první české učebnice psychiatrie *Psychiatrie pro studium a praktickou potřebu lékaře*. Její dva díly vyšly v letech 1897 a 1900. Tato učebnice se stala vědeckým dílem hojně využívaným i k postgraduálnímu studiu a dnes patří mezi klasická díla české psychiatrické literatury. V roce 1926 popsal tzv. schizoformity, tedy nepravé schizofrenie. Ve svých publikacích také vytvořil původní českou psychiatrickou terminologii.

Po roce 1900 se však Karel Kuffner začal postupně stranit kolegů i veřejnosti, přestal vydávat své práce a stal se plachým, uzavřeným. Zemřel 22. února 1940 v Praze. ■

VLASTA MÁDLOVÁ,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Knihovna Akademie věd ČR

Vás zve do budovy Akademie věd ČR na Národní třídě 3 v Praze 1 na výstavu

Encyklopedie ve vývoji vědy a techniky 100 let Ottova slovníku naučného

Je přístupná do 20. 12. 2008
v pracovní dny od 9:00 do 19:00 hod.,
vstup volný.

Informace z 50. zasedání Akademické rady AV ČR dne 30. září 2008

Akademická rada se zabývala těmito nejdůležitějšími záležitostmi:

Svolala

■ v souladu s čl. 15 Stanov AV ČR XXXIII. zasedání Akademického sněmu AV ČR (páté zasedání Sněmu v pátém funkčním období 2006–2010) na úterý 16. prosince 2008 v 9:30 hodin a navrhla mu tento program:

1. Zahájení, schválení programu zasedání a volba pracovních komisí Akademického sněmu;
2. Zpráva o činnosti Akademické rady za období od XXXII. zasedání Akademického sněmu;
3. Představení kandidátů na funkci předsedy AV ČR a volba kandidáta, který bude navržen na jmenování předsedou AV ČR pro funkční období 2009–2013;
4. Návrh na úpravu Kariérního řádu vysokoškolsky vzdělaných pracovníků Akademie věd ČR;
5. Zpráva o ekonomické situaci Akademie věd ČR a návrh jejího rozpočtu na rok 2009;
6. Zpráva Dozorčí komise Akademického sněmu;
7. Volné návrhy;
8. Zpráva návrhové komise Akademického sněmu, schválení usnesení a závěr zasedání.

Schválila

■ postup přípravy výročního hodnocení v AV ČR včetně harmonogramu, dotazníku *Základní údaje o činnosti pracoviště AV ČR v roce 2008 a hlavní dosažené výsledky* a osnovy výroční zprávy o činnosti

AV ČR za rok 2008 (podrobné informace a pokyny se pracovištěm sdělují zvláštním dopisem).

Souhlasila

- s programem *Týdne vědy a techniky 2008*;
- s dalším zajištěním badatelské činnosti Centra mediévistických studií AV ČR a UK v Praze při Filozofickém ústavu AV ČR, v. v. i.;
- s realizací projektu *Rozšíření podnikatelského inkubátoru Inovačního biomedicínského centra Ústavu experimentální medicíny AV ČR*, v. v. i.;
- s úkony týkajícími se nakládání s majetkem na základě návrhů pracovišť AV ČR;
- s přidělením dvou služebních a čtyř startovacích bytů.

Vyslovila předchozí souhlas

- se záměrem Ústavu makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i., stát se řádným členem České membránové platformy, o. s.;
- se záměrem Ústavu systémové biologie a ekologie AV ČR, v. v. i., a Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., založit sdružení Regioskop, z. s. p. o.

Vzala na vědomí

- informaci o 82. valném shromáždění Union Académique Internationale.

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.,
vypisuje konkurzní řízení na pozici **vedoucí/ho knihovny.**

Požadujeme:

- VŠ vzdělání, nejlépe knihovnicko-informačního zaměření;
- znalost práce při tvorbě elektronických katalogů (AACR2, MARC 21, ALEPH);
- znalost práce s informačními zdroji včetně vyhledávání v domácích a zahraničních databázích;
  - základní orientaci v oboru soudobých dějin;
  - znalost nejméně jednoho světového jazyka;
  - organizační schopnosti, zodpovědnost a flexibilitu;
- pochopení smyslu knihovnicko-informační práce a znalost praktického chodu knihovny.

Písemné nabídky se strukturovaným životopisem zasílejte do **15. 12. 2008** na adresu:

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.,
Vlašská 9, 118 40 Praha 1,

PhDr. Slavěna Rohlíková (další kontakty: rohl@usd.cas.cz, tel.: 257 286 365).

Informace z 236. zasedání Rady pro výzkum a vývoj dne 10. října 2008

ZÁVAŽNÉ PROJEDNÁVANÉ BODY A ZÁVĚRY ZE ZASEDÁNÍ

Volba místopředsedy Rady pro výzkum a vývoj

Podle usnesení vlády ze dne 10. září 2008 č. 1172 byl odvolán z členství v Radě její místopředseda doc. Vladimír Viklický. Podle Statutu Rady jsou místopředsedové Rady voleni tajnou volbou z řad členů. Rada zvolila místopředsedou Rady Ing. Jaroslava Doležala, CSc.

Analýza VaVal 2008 – vypořádání připomínkového řízení

Rada schválila každoročně předkládaný materiál *Analýzu stavu výzkumu, vývoje a inovací v ČR a jejich srovnání se zahraničím 2008*.

Návrh na jmenování členů předsednictva a předsedy GA ČR

Dosavadním členům předsednictva GA ČR – prof. Josefu Sykovi, prof. Pavlu Chráskovi, prof. Janu Uhlířovi a Ing. Františku Vaníčkovi, CSc., skončí jejich 2. funkční období 9. prosince 2008, resp. 6. ledna 2009. Další člen předsednictva GA ČR prof. Jan Sokol požádal o uvolnění z funkce člena předsednictva z důvodů delšího pracovního pobytu v zahraničí.

S ohledem na končící funkční období předsedy Grantové agentury ČR a dalších členů předsednictva GA ČR Rada pro výzkum a vývoj vyzvala 15. srpna 2008 zainteresované subjekty – členy vlády, vedoucí ostatních ústředních orgánů, předsedy AV ČR, GA ČR, AVO, ČKR, a RVŠ a právnické osoby zabývající se výzkumem a vývojem – k podávání návrhů na pět členů předsednictva GA ČR včetně předsedy. Ze zasláných návrhů byly vládě navrženy Radou tyto kandidáti: prof. Bohuslav Gaš, technické vědy, prof. Ivan Netuka, přírodní vědy, prof. Cyril Höschl, lékařské vědy, prof. Petr Matějů (předseda), společenské vědy, a prof. Otomar Linhart, zemědělské vědy.

Rada schválila stanovisko ke:

Koncepci obranného aplikovaného výzkumu do roku 2015, kde doporučuje vládě materiál schválit v předloženém znění po doplnění koncepce podle uvedených připomínek.

Koncepci zemědělského aplikovaného výzkumu do roku 2015, kde požaduje na poskytovateli materiál dopracovat ve smyslu uvedených připomínek

s odvoláním na konzultaci a způsob vypořádání neakceptovaných nebo částečně akceptovaných zásadních připomínek projednat s Radou pro výzkum a vývoj.

Meziresortní koncepci aplikovaného VaV národní a kulturní identity do r. 2015, kde doporučila vládě materiál schválit v předloženém znění.

Návrhu na stanovení odměn členů RVV a zprávě o činnosti RVV za rok 2008, zprávě o činnosti GA ČR a návrhu na stanovení odměn členů předsednictva GA ČR za rok 2008, zprávě o činnosti poradních orgánů Rady a návrhu na stanovení odměn členů poradních orgánů Rady za rok 2008 a uložila sekretariátu Rady, aby ho zaslal před předložením vládě do meziresortního připomínkového řízení.

Koncepci IS VaV a požádala svého předsedu, aby tento materiál předložil vládě.

Návrh změn struktur IS VaV na rok 2009

Uvedené změny vyplývají z již schválených dokumentů, z návrhu *Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR*, z *Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v roce 2008* a z návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů.

Změny jsou dále vyvolány požadavky poskytovatelů a příjemců podpory, které byly vneseny v průběhu roku 2008 a které byly shledány jako požadavky vedoucí ke zjednodušení kontrol a zpřesnění údajů předávaných do IS VaV a které výrazně omezují možnost předávat vědomě chybné či nesprávné údaje, na což bylo ze strany některých poskytovatelů poukazováno v předchozích letech.

Doplnění stálých zpravodajů Rady

Členství v Radě skončilo k 15. září 2008 doc. Františku Ježkovi, doc. Karlu Šperlínkovi a místopředsedovi Rady doc. Vladimíru Viklickému, kteří byli stálými zpravodaji Rady. Novými byli jmenováni prof. Petr Fiála a Ing. Zbyněk Frolík. Dalším zpravodajem se stal nově zvolený místopředseda Rady Ing. J. Doležal, CSc.

“8” ANNIVERSARIES IN CZECHOSLOVAK HISTORY

Normalization

In the history of Czechoslovakia, “normalization” is the name given to the period from the 1969 to the 80’s. It was characterized by initial restoration of the conditions prevailing before the reform period which was led by Alexander Dubček (1968–1969) and subsequent preservation of this new status quo. Normalization is sometimes used in a narrower sense to refer only to the period between 1969 and 1971. When Gustav Husák became the leader of the KSČ in place of Alexander Dubček in April 1969 after the military intervention of Warsaw Pact armies, his regime acted quickly to “normalize” the country’s political situation.

TOPIC OF THE MONTH

Summer School of Conservation Genetics

The purpose of this Summer School, which took place in Liblice 1 to 7 September 2008, was to introduce the students and post-docs to updated procedures used in the analyses of molecular data-sets applied to problem-solving in conservation genetics. This was done by bringing together geneticists statisticians and empirical conservation geneticists who presented theoretical lectures and led practical computer work.

EVENT

Innovation Biomedical Centre Inaugurated

Innovation Biomedical Centre (IBC) is a multipurpose and newly constructed facility located near to the Institute of Experimental Medicine (Academy of

Sciences of the Czech Republic) in Prague-Krč. It was erected between August 2007 and March 2008 at a total cost of 2,1 Mil EURO. IBC was inaugurated by Prime Minister Mirek Topolánek on October 7 2008.

SCIENCE AND RESEARCH

Oral History: a Dialogue with our Times

The International Oral History Association in collaboration with the University of Guadalajara and the Mexican Oral History Association sponsored a conference 23 to 27 September 2008 on the topic *Oral History – a Dialogue with our Times*. The academic program has accepted more than 650 submissions from oral history specialist from five continents. Among the topics are those that reflect upon the memories of violence and war, memory and politics, gender and so on.

Conference on Women in Physics in Korea

The mission of the conference held from 7 to 10 October 2008 was two-fold. The first was to focus on these women from all over the world who discussed their own experiences, both good and bad. The participants promoted their own individual research, as well as established contact with international colleagues in an effort to have greater access to funding for continuing their research. The second aspect of the conference directly addressed a problem of the low numbers of women entering the field of physics. Delegates discussed efforts to promote women in physics in their own country as well as promoting women in physics on the international scale.

Ceny Nakladatelství Academia

Nakladatelství Academia s podporou Akademické rady AV ČR pořádá první ročník *Cen Nakladatelství Academia*, které mohou získat tituly vydané v daném roce Nakladatelství Academia nebo nakladatelstvími jednotlivých ústavů AV ČR.

Devítičlennou porotu tvoří převážně přední vědci pracovišť AV ČR.

Hlavní cenu předá na slavnostním vyhlášení 26. 2. 2009 předseda AV ČR prof. Václav Pačes.

Podrobné informace www.academia.cz.

NOVÉ KNIHY

ATLAS OBLAKŮ

Poznat, jak vznikají oblaky, jak se proměňují a mizí, znamená poodhalit do značné míry skryté, zato však poutavé a zajímavé děje v atmosféře. Pomocí správné interpretace oblačných útvarů a jejich změn lze dnes dobře doplňovat předpověď počasí a předvídat počasí na několik hodin dopředu.

Häckel, H., edice Atlas, Academia, Praha 2008. Vydání 1.

PRAŽSKÝ LINGVISTICKÝ KROUŽEK V KORESPONDENCI

Korespondence z let 1923–1970

Pro vývoj vědy jsou důležité nejen jednotlivé osobnosti, ale i skupiny vědců usilující posunout společně poznání novým směrem. Jednou z prvních takových skupin v dějinách moderní lingvistiky byl právě Pražský lingvistický kroužek založený před osmdesáti lety.

Havránková, M. (ed.), Academia, Praha 2008. Vydání 1.

Stručná historie států NEPÁL

Malá země – donedávna ještě poslední hinduistické království v Asii – ležící v klínu nejvyššího pohoří naší planety, pro kterou byla izolace důležitým dějinným faktorem stejně jako náboženské a kulturní vlivy Tibetu a Indie (buddhismus, respektive hinduismus), prožívala nejen bouřlivé dějiny ve střetu starověkých civilizací, střídání středověkých dynastií, boje mezi místními kmeny i časté a krvavé palácové převraty, ale má i neméně bouřlivou současnost: boj proti autokratické vládě i rebelujícím maoistům a nedávný pád monarchie. Přesto svou exotičností i krásami neodolatelně láká stále více turistů, a to nejen těch, kteří chtějí pokořit některého ze zdejších horských velikánů.

Vavroušková, S., Libri, Praha 2008. Vydání 1.

ZASAŽEN BLESKEM

Podivuhodný svět pravděpodobnosti

Náhodnost lidí vždy fascinovala i děsila. Na jedné straně milujeme překvapení, na druhé straně nenávidíme temnou stránku nejistoty. I když nikdo nemůže s jistotou předpovídat nejisté události, můžeme alespoň porozumět nejistotě samotné. Kniha rozebírá pravděpodobnosti spojené s mnoha různými jevy.

Rosenthal, J. S., edice Galileo, Academia, Praha 2008. Vydání 1.

DOMOVNÍ ZNAMENÍ STARÉ PRAHY

Znamení na domech, která současný člověk vnímá především jako dekorativní prvek v architektuře, kdysi účelně sloužila v každodenním životě. Měla tedy praktický účel informovat chodce a vypovídat o domě, ale jejich symbolika často tajila hluboký smysl. Rozluštit je a proniknout tak do historie pražských domů napomůže tato publikace.

Petráňová, L., Academia, Praha 2008. Vydání 3.

pro kterou byla izolace důležitým dějinným faktorem stejně jako náboženské a kulturní vlivy Tibetu a Indie (buddhismus, respektive hinduismus), prožívala nejen bouřlivé dějiny ve střetu starověkých civilizací, střídání středověkých dynastií, boje mezi místními kmeny i časté a krvavé palácové převraty, ale má i neméně bouřlivou současnost: boj proti autokratické vládě i rebelujícím maoistům a nedávný pád monarchie. Přesto svou exotičností i krásami neodolatelně láká stále více turistů, a to nejen těch, kteří chtějí pokořit některého ze zdejších horských velikánů.

NEJPRODÁVANĚJŠÍ KNIHY V KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA V ŘÍJNU 2008

- 1. Lexikon české literatury 4, I. S–T, II. U–Ž, zpracoval autorský a redakční kolektiv, vedoucí redaktor Luboš Merhaut (vznik podpořila Grantová agentura ČR a AV ČR)
- 2. Komárek, S. – Obraz člověka a přírody v zrcadle biologie (s podporou FHS UK Praha)
- 3. Zahradník, R. – Laboratorní deník
- 4. Bauman, Z. – Tekuté časy – život ve věku nejistoty
- 5. Häckel, H. – Atlas oblaků

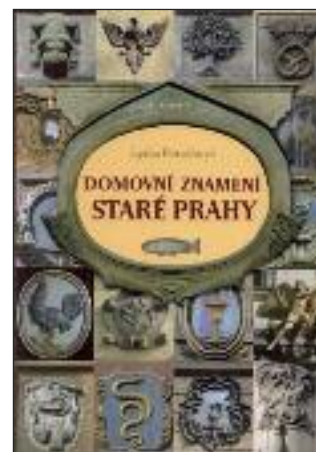
Tituly ostatních nakladatelů:

- 1. Vaughan, D. – Bitva o vlny (Battle for the Airwaves)
- 2. Navara, L., Kasáček, M. – Mlynáři od Babic
- 3. Steiger, E. – Poetika, interpretace, styl
- 4. Clark, Ch. – Prusko, vzestup a pád železného království
- 5. Gabal, I. – Hrách na zeď

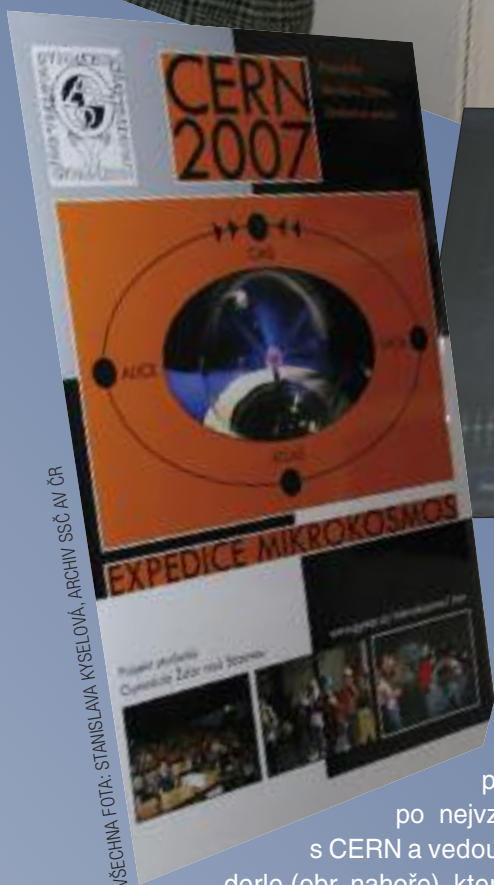
Knihkupcův tip:

- Pekař, J. – Valdštejn 1630–1634. Dějiny valdštejnského spiknutí, Academia

SOŇA JANOVCOVÁ,
vedoucí knihkupectví Academia,
Václavské náměstí 34, Praha 1

MULTIMEDIÁLNÍ VÝSTAVA CERN A LHC

VŠECHNA FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, ARCHIV SSC AV ČR

V přízemí hlavní budovy Akademie věd ČR byla ve dnech 20.–31. října 2008 k vidění atraktivní multimediální výstava, díky níž se veřejnost mohla seznámit s Velkým srážecím hadronů (Large Hadron Collider – LHC). Urychlovač LHC se nachází v blízkosti Ženevy a v hloubce 100 metrů dvakrát protíná švýcarsko-francouzskou hranici. Fyzici jej v laboratoři CERN (Evropská laboratoř pro jaderný výzkum) využívají ke studiu nejmenších známých částí hmoty, základních stavebních prvků vesmíru; LHC proto může přinést dalekosáhlé poznatky sahající od mikrosvěta hluboko uvnitř atomů až po nejvzdálenější vesmír. Vernisáž zahájil předseda komise pro spolupráci České republiky s CERN a vedoucí Oddělení teorie elementárních částic Fyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i., prof. Jiří Niederle (obr. nahoře), který zdůraznil, že „experiment LHC je tím nejsložitějším a nejdůmyslnějším zařízením, jež lidé doposavad vybudovali“ (viz také *AB 10/2008*).

V den slavnostního spuštění urychlovače (21. října 2008) se v sále Planetária v pražské Stromovce také uskutečnila premiéra pořadu *Okamžik zrození*, jenž vysvětluje, k čemu toto obří zařízení slouží.

lsd

Výstavou návštěvníky provedl Jiří Dolejší z Ústavu částicové a jaderné fyziky MFF UK.

